

STEUNPUNT
Groene Zorg
VZW

JAARVERSLAG 2018

STEUNPUNT GROENE ZORG VZW, EEN INITIATIEF VAN BOERENBOND, ONS EN CERA.

BOERENBOND & LANDELIJKE GILDEN

Woord vooraf

Met dit jaarverslag geven we jou een inkijk in hoe Steunpunt Groene Zorg in 2018 werk maakte van zijn ambitie om Groene Zorg als zorgvorm te ondersteunen.

Vanzelfsprekend stond ook het afgelopen jaar de continuïteit in de werking voorop. Maar tegelijk groeide het besef dat het steunpunt op zijn grenzen botst. Op de vraag naar de positie van de zorgboerderij binnen het welzijns- en zorgaanbod was er na de studiedag in november 2016 verre van een eenduidig antwoord gekomen. De uitvoering van het decreet over de werk- en zorgtrajecten had evenmin aanleiding gegeven tot een erkenning van de deskundigheid van het steunpunt inzake toeleiding naar de 'werkposten' voor arbeidsmatige activiteiten.

Deze vaststellingen gaven aanleiding tot een diepgaander analyse en een zoektocht naar een toekomstperspectief voor Steunpunt Groene Zorg. Bij uitbreiding bleek immers evenzeer de rol van het steunpunt zelf onduidelijk en versnipperd.

Als onderdeel van die zoektocht zette het steunpunt een aantal experimenten op. De rode draad daarbij is: meer inzetten op de ondersteuning van zorgboerderijen. Zo kwam het project voor vrijwilligerswerk op de zorgboerderij in de fase van uitvoering. In een aantal provincies werd volop geëxperimenteerd met de startersinfo voor kandidaat zorgboerderijen. En de mensen die overwogen om een nieuwe zorgboerderij op te richten, werden bij hun keuzeproces begeleid tijdens de infosessie 'Dromen van een eigen zorgboerderij'. In dit jaarverslag kan je lezen hoe het aantal activiteiten voor informatie en vorming, als gevolg van deze ingeslagen weg, opmerkelijk toenam.

Het voorliggende jaarverslag toont hoe Steunpunt Groene Zorg, vanuit de expertise die het de voorbije 15 jaar heeft opgebouwd, niet verlegen zit om nieuwe vormen van ondersteuning te testen en desgevallend uit te rollen.

Ik hoop jou met dit verslag een boeiend verhaal te brengen over de dagelijkse werking én de vernieuwende initiatieven binnen ons steunpunt.

Joris Van Olmen
Voorzitter

1. Historiek

Op 20 januari 2004 werd Steunpunt Groene Zorg (SGZ) officieel gelanceerd. De initiatiefnemers waren Boerenbond, KVLV en Cera. In de aanloop naar de opstart hadden de oprichters in 2003 een voorbereidende studie uitgevoerd over de haalbaarheid en opportuniteit van Groene Zorg en een ondersteunend servicepunt.

Zowel qua vragen vanuit de welzijnssector als qua land- en tuinbouwbedrijven die bereid waren om personen op te vangen, bleek Groene Zorg van bij de start een schot in de roos.

De invoering van een Vlaamse subsidie (2005) voor land- en tuinbouwbedrijven die zorgactiviteiten opnemen, betekende een belangrijke nieuwe hefboom voor Groene Zorg. Het aantal zorgboerderijen bleef toenemen en ook de vraag vanuit welzijnvoorzieningen groeide voortdurend.

Dankzij middelen die de provinciebesturen daarvoor vrijmaakten, werd vanaf 2006 sterker ingezet op de uitbouw van een dienstverlening op provinciaal niveau. Deze dienstverlening is gericht op het samenbrengen van vraag en aanbod en was al sinds 2002 in een Oost-Vlaams PDPO-project uitgetest. Tot 2010 was er de trend van een toenemend aantal vragen. Sindsdien schommelt het aantal aanmeldingen rond 1.000 per jaar. De groei in het aanbod aan zorgboerderijen werd onverminderd doorgezet. Opmerkelijk daarbij is het groeiende aandeel van zorgboerderijen die geen aanspraak kunnen maken op de subsidie van het Departement Landbouw en Visserij.

Van bij de start werkte Steunpunt Groene Zorg aan betere randvoorwaarden voor de samenwerking tussen groen en zorg. De Kwaliteitsgids Groene Zorg (2007) bundelde de ervaringen van de eerste werkingsjaren in een handleiding voor starters.

Sinds die uitgave is de aandacht voor een kwaliteitsgerichte samenwerking op de zorgboerderij een voortdurend werkingpunt van Steunpunt Groene Zorg gebleven. Het STRO-project (2011-2014), waaraan Steunpunt Groene Zorg participeerde in het kader van Interreg Iva Vlaanderen-Nederland, gaf daartoe een extra impuls. De matchingmethodiek die het steunpunt toepast, kreeg een wetenschappelijke onderbouwing en werd met een nieuwe vragenlijst verfijnd. In 2014 werd de volledige dossierbehandeling geautomatiseerd. De oorspronkelijke Kwaliteitsgids werd intussen een Kwaliteitsbox met 5 thematische brochures.

Met de toename van het aantal zorgboerderijen groeide ook de variatie. Deze evolutie gaf aanleiding tot een herformulering van de missie en de beleidsdoelstellingen van het steunpunt. De Algemene Vergadering (2015) gaf haar goedkeuring aan een meer gedifferentieerde strategie waarin plaats is voor ondersteuning op maat van zorgboerderijen die meer willen inzetten op zorg. De vraag om een erkende plek voor de zorgboerderij in het zorglandschap werd daar een logische component van. Het steunpunt zette die vraag kracht bij met de visietekst 'De zorgboerderij als schakel in de hulpverlening' (2018).

Het steunpunt stak in 2017 een tand bij met de vrijstelling van een consulent persoonsvolgende financiering. Via persoonlijke begeleiding en vormingsinitiatieven speelde het in op een nieuwe regelgeving die voor groene zorginitiatieven de kans opende op rechtstreekse samenwerking met budgethouders. In 2018 werd daartoe een nieuwe website gelanceerd via dewelke zorggasten rechtstreeks in contact kunnen komen met zorgboerderijen.

2. Missie en Visie

Missie Steunpunt Groene Zorg vzw

Het Steunpunt Groene Zorg vzw wil Groene Zorg als zorgvorm ondersteunen en hierbij de zorgboerderijen op de kaart zetten als een volwaardige versterking en verruiming van de zorgsector die op zoek is naar zorg op maat en dit door de cliënt te plaatsen in een natuurlijke setting midden in de samenleving.

Het Steunpunt Groene Zorg vzw wil als autonome organisatie, maar in overleg met alle betrokken stakeholders, komen tot een kwaliteitsvolle invulling van Groene Zorg in Vlaanderen. Hierbij zal het Steunpunt haar werking focussen op volgende vier pijlers:

- Dienstverlening aan zorgboerderijen en zorginstellingen/begeleiders, met aandacht voor een goede en kwaliteitsvolle koppeling tussen de zorgvraag en het aanbod van de zorgboerderijen
- Belangenbehartiging van de samenwerking landbouw- zorg en van het concept zorgboerderij
- Kennis en onderzoek
- Vorming en informatie

Visie Steunpunt Groene Zorg vzw

Iedereen in onze maatschappij, vooral de zwakkeren en hulpbehoevenden, heeft recht op maximale ondersteuning en zorg. Groene Zorg is hierbij een weliswaar kleine, maar zeker niet onbelangrijke schakel in het geheel van de zorgondersteuning.

Groene Zorg zijn alle mogelijke activiteiten voor een brede waaier van kwetsbare groepen waarbij, in een vrijwillig kader en onder begeleiding, een groene werkomgeving wordt benut met het oog op beleving, dagbesteding, time-out of begeleiding tot een arbeidstraject, waarbij:

- een holistische visie op hulp- en zorgverlening de zorgvorm schraagt en de praktische uitwerking onderbouwt,
- de waarden harmonie, verbondenheid en empowerment centraal staan,
- de meerwaarde ligt in het vermaatschappijlijken van de zorg.

Het Steunpunt Groene Zorg vzw definieert het kader van haar werking als volgt:

- Zorgboerderij : dit is een bedrijf, vereniging of particulier initiatief waar activiteiten van land- of tuinbouwproductie of andere activiteiten die betrekking hebben op de omgang met planten of dieren, benut worden bij het aanbod van Groene Zorg.
- Zorgboer(in) : dit is de bedrijfsleid(st)er, verantwoordelijke van de vereniging of particulier initiatief die Groene Zorg op een zorgboerderij aanbiedt.
- Hulpboer/zorggast/zorgvrager : dit is de persoon uit een kwetsbare groep die deelneemt aan de Groene Zorg.
- Begeleider: de persoon die, al dan niet in het georganiseerd verband van een voorziening maar steeds binnen het kader van een hulpverleningstraject en vanuit een handelingsplan, als professioneel instaat voor de ondersteuning van hulpboer(in) en zorgboer(in) bij de zorgboerderijactiviteiten.

3. Organisatiestructuur

Algemene Vergadering

De Algemene Vergadering is samengesteld uit ten minste 9 leden die elk afgevaardigd zijn vanuit een van de 3 stichtende organisaties: Boerenbond, Ons en Cera.

De Raad van Bestuur van 11 december 2018 nam Lieve Vanotterdijk aan als nieuw lid van de Algemene Vergadering, ter vervanging van Chris Van Hoof.

Leden (eind 2018):

Franky Depickere, Stéphanie De Smet, Lieven Vandeputte, Matthieu Vanhove namens Cera

Joris Van Olmen, Bert Meulemans, Peter Bruggen en Christian Stivigny namens Boerenbond

Nik Van Gool, Els Van Weert, Monique Swinnen en Lieve Vanotterdijk namens Ons

De leden van de Algemene Vergadering komen minstens eenmaal per jaar samen.

Op 5 juni 2018 werd de Algemene Vergadering bijeengeroepen voor de goedkeuring van het Jaarverslag en de Rekening 2017 en de goedkeuring van de Begroting 2018.

Raad van Bestuur:

De leden van de Raad van Bestuur worden benoemd door de Algemene Vergadering. De samenstelling van de Raad van Bestuur bleef in 2018 ongewijzigd.

Eind 2018 zag de samenstelling van en de functieverdeling binnen de Raad van Bestuur er als volgt uit:

Voorzitter: Joris Van Olmen

Secretaris: Els Van Weert

Lid: Nik Van Gool

Lid: Bert Meulemans

De Raad van Bestuur vergaderde op volgende data:

13 maart 2018

15 mei 2018

5 juni 2018

2 oktober 2018

11 december 2018

Medewerkers en hun taakverdeling:

Eind 2018 liep het tijdelijke contract van Klaartje Debrael af. Gedurende anderhalf jaar begeleidde zij de werking in de provincie Vlaams-Brabant. Dit bood de mogelijkheid dat Katlijn Vander Meeren zich intussentijd kon toeleggen op de omschakeling van de zorgboerderijwerking naar de persoonsvolgende financiering.

De provinciale consulente ploeg was eind 2018 als volgt samengesteld (2,7 VTE)

Nele Nackaerts: Antwerpen

Annelies Geeraerts: Limburg

Mieke Braet: Oost-Vlaanderen

Klaartje Debrael: Vlaams-Brabant

Els Roelof: West-Vlaanderen

Deze provinciale medewerkers coördineren de koppeling van vraag en aanbod. Zij verzorgen tevens de vormings- en informatieactiviteiten (0,5 – 0,6 VTE/provincie).

De consulente voor de centrale werking (1,8 VTE)

Katlijn Vander Meeren: projectwerking

Zij volgt het interne project voor de begeleiding van zorgboerderijen bij de persoonsvolgende financiering en ondersteunt enkele kleinere initiatieven zoals de projecten 'Groene Zorg in de Vlaamse Rand', 'Vrijwilligersnetwerk in de Groene Zorg' en het groene zorgaanbod voor personen met burn-out.

Willem Rombaut: coördinator

Hij volgt de algemene dossiers op en staat in voor de communicatie, de organisatie van activiteiten op Vlaams niveau en de begeleiding van de interne structuren. Hij initieert vernieuwing via de projectwerking.

De administratieve ondersteuning

Maria Coenen.

De consulente komen maandelijks samen in een werkoverleg waarop zowel de provinciale als de algemene werking besproken en voorbereid wordt.

Maatschappelijke zetel:

Diestsevest 40

3000 Leuven

tel (016)28.61.28 – fax (016)28.61.29

Werksecretariaat:

Remylaan 4b

3018 Wijgmaal

tel (016)24.49.22 - fax (016)24.39.72

Website: www.groenezorg.be

4. Uitbouw Steunpunt Groene Zorg in 2018

Vlaamse Overheid

In 2013 ontving Steunpunt Groene Zorg vzw voor het eerst een subsidie op naam vanuit het Beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. In 2018 was deze subsidie op naam goed voor een bedrag van 95.000 euro.

Het steunpunt beschouwt dit als een eerste stap naar een duurzamer samenwerkingsverband met de Vlaamse overheid. Het steunpunt biedt immers kansen bij de realisatie van beleidsdoelstellingen zoals het faciliteren van inclusie, zorg op maat, empowerment van mensen uit kwetsbare groepen, continuïteit in de zorg, ...

Het is echter niet eenvoudig aan een organisatie als Steunpunt Groene Zorg een juiste plaats te geven binnen de regelgeving van het verkokerde welzijnslandschap. Het vinden van een passende positionering van het steunpunt binnen het welzijnsaanbod blijft daarom een belangrijke uitdaging.

In 2018 startte de Raad van Bestuur hierover met een interne denkoefening, waarbij diverse mogelijke toekomstscenario's voor het steunpunt tegenover elkaar worden afgewogen.

Provinciale overheden

Antwerpen

In 2018 kreeg Steunpunt Groene Zorg een bedrag van 30.000 euro op naam toegewezen vanuit de Dienst Landbouw en Platteland van het Antwerps provinciebestuur.

Limburg

Steunpunt Groene Zorg ontving een werkingssubsidie op naam (begroot vanuit landbouw) voor een bedrag van 32.000 euro.

Op 14/05/2018 kwam de provinciale stuurgroep bijeen.

Oost-Vlaanderen

Voor 2018 voorzag het provinciebestuur in een toelage van 36.900 euro, toebedeeld vanuit het budget van landbouw.

Voor het penhouderschap in het project Zorg in de Groene Zorg ontving SGZ 4.000 euro.

Vlaams-Brabant

SGZ kon voor 2018 opnieuw rekenen op een provinciale werkingssubsidie van 33.000 euro vanuit het budget landbouw.

Op 23/03 en 23/11/2018 was er provinciale stuurgroep.

West-Vlaanderen

Het provinciebestuur heeft zich bij overeenkomst tot en met 2019 geëngageerd tot een jaarlijkse financiering van de werking in West-Vlaanderen. In 2018 bedroeg de subsidie 40.740 euro.

Op 21/03 en 17/10/2018 was er telkens stuurgroepvergadering.

Provinciaal beleid voor plattelandsontwikkeling

In Vlaams-Brabant kwam het project 'Groene Zorg in de Vlaamse Rand', dat kadert in het plattelandsprogramma 'Omgevingskwaliteit door Samenwerking', tot een goed einde. Dit project liep van 1/11/2016 tot 30/06/2018. Het steunpunt vroeg voor de werking in 2018 een cofinanciering van 7.544 euro.

In de provincie Antwerpen ging het project 'Vrijwilligersnetwerk binnen Groene Zorg' van start, eveneens binnen het plattelandsprogramma 'Omgevingskwaliteit door Samenwerking'. Dit project loopt van 1/09/2017 tot en met 31/03/2020. Voor de werking in 2018 vroeg het steunpunt een cofinanciering van 19.985 euro aan.

Dienstverlening herdefiniëren

Het succes van zorgboerderijen bij de gebruikers en hulpverleners is demate dat Steunpunt Groene Zorg op de eigen grenzen botst. Terwijl het aantal zorgboerderijen een gestage groei kent, bleven de werkingsmiddelen voor het steunpunt de voorbije 5 jaar ongewijzigd.

De vraag naar de plaats en de rol van de zorgboerderij binnen de hulpverlening straalt af op Steunpunt Groene Zorg. Welke positie moet het steunpunt innemen binnen het brede netwerk van welzijn en zorg?

De Raad van Bestuur zette hierover tijdens het afgelopen jaar een denkoefening op. Er werden mogelijke ontwikkelingsscenario's uitgeschreven en tegenover elkaar afgewogen. Dit moet in de loop van 2019 uitmonden in de keuze van een primaire doelgroep (zorggast, zorgboerderij, voorziening, ...) en in de heroriëntatie van onze dienstverlening en belangenbehartiging in functie van de noden van die prioritaire doelgroep.

5. Werking 2018

5.1. Dienstverlening

In elke provincie is er een deeltijdse consulent werkzaam die de dienstverlening in Groene Zorg behartigt.

De procedure die SGZ voorziet voor aanmelding, behandeling en opvolging van een zorgboerderijaanvraag verloopt deels via een digitaal loket. Het systeem werd in 2014 opgezet. In 2018 werd het geoptimaliseerd zodanig dat hulpverleners die aanmelden een vlottere service krijgen. Ook de inhoud en vormgeving van het afsprakenplan werden geactualiseerd.

Naar aanleiding van de Algemene Verordening over de Verwerking van Persoonsgegevens zette Steunpunt Groene Zorg de beschrijving van het eigen privacybeleid op punt.

5.1.1. Begeleiding van opstartende zorgboerderijen

Wie interesse toont om te starten als zorgboerderij wordt bezocht door een consulent van Steunpunt Groene Zorg voor een screening. Tijdens dat bezoek worden de motivatie en de zorgmogelijkheden van de kandidaat-zorgboerderij onderzocht. Voor de inschatting van de competenties van de zorgboer(in) doet de consulent beroep op het competentieprofiel dat in samenwerking met de docentengroep arbeidspsychologie van de Thomas More-hogeschool werd opgemaakt.

In 2018 hebben we een nieuw rekruteringstraject, dat werd uitgetest in het PDPO-project 'Groene Zorg in de Vlaamse Rand' verder uitgebreid naar en toegepast in een aantal andere provincies. In Antwerpen en Oost-Vlaanderen werden nieuw geïnteresseerden vooraf samengebracht in een infosessie. De kandidaat-zorgboerderijen kregen daarop informatie over het samenwerkingskader waarin de zorgboerderij functioneert. Tevens kregen ze uitleg over de ondersteuningsnaden van de doelgroepen waarmee zorgboerderijen samenwerken.

Op die manier verliep het screeningsgesprek, dat nadien plaats vond, vlotter en efficiënter. Er ging minder tijd naar informatieoverdracht en dat gaf extra ruimte om de belangstelling en de mogelijkheden van de zorgboerderij tijdens het kennismakingsgesprek in kaart te brengen. Bovendien heeft de consulent met deze nieuwe werkwijze al tweemaal contact gehad met de kandidaat-zorgboerderij, alvorens deze effectief van start gaat met de begeleiding van een zorggast.

Bij het kennismakingsbezoek ontvangt de kandidaat-zorgboerderij een Kwaliteitsbox en een map met nuttige informatie.

In 2018 werden 85 kandidaten bezocht. Daarvan haakten 3 na het gesprek af. Het aandeel van professionele land- en tuinbouwbedrijven binnen deze groep van nieuwe kandidaten daalt jaar op jaar en is herleid tot 39%. Behalve in de provincie West-Vlaanderen zijn de bedrijven van buiten de professionele land- en tuinbouw de grootste groep onder de nieuwe kandidaten.

Na het screeningsbezoek krijgen de nieuwe zorgboerderijen ondersteuning bij de opstart van hun eerste overeenkomst. Van de 82 zorgboerderijen die na de screening kandidaat bleven, waren er eind 2018 al 51 actief d.w.z. dat ze reeds één of meer zorggasten ontvangen hebben. In de groep van nog niet gestarte

zorgboerderijen vinden we een overgroot aandeel (65%) van kandidaten buiten de professionele land- en tuinbouw. We vermoeden dat het ontbreken van financiële stimuli hiervoor een verklarende factor is.

Tabel 1

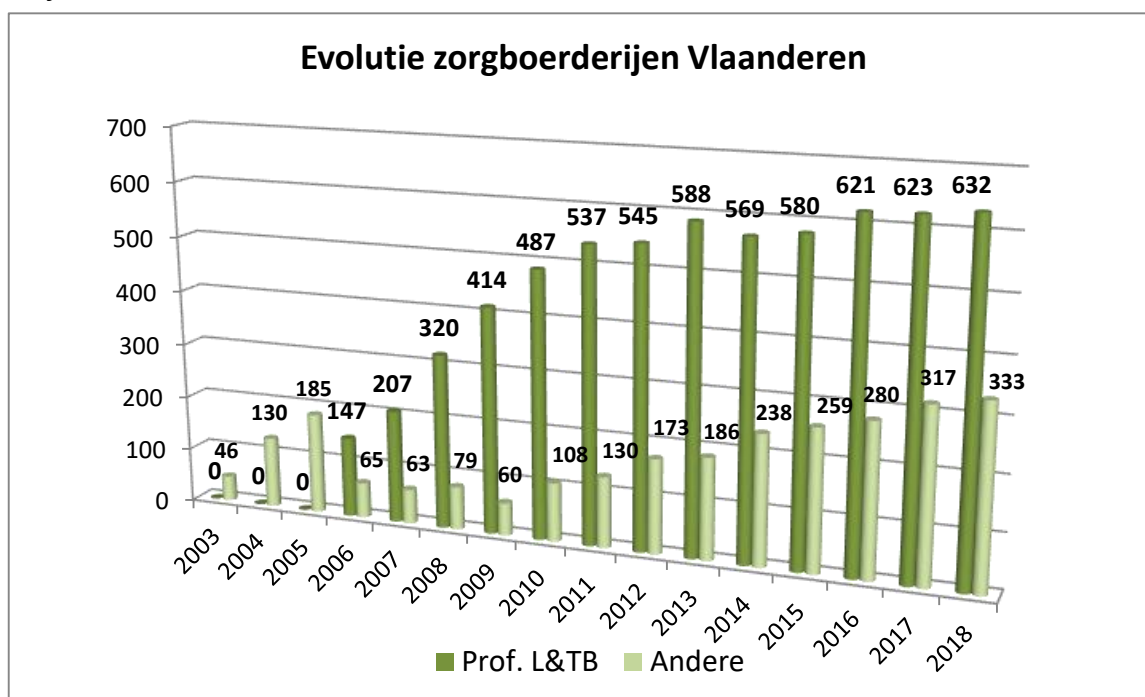
<i>Aantal gescreende zorgboerderijen in 2018</i>						
	Antw.	Limb.	O.-VI.	VI.-Br.	W.-VI.	TOTAAL
gescreend land- en tuinbouw	6	3	7	6	10	32
gescreend andere	10	8	11	13	11	53
afgehaakt na screening (L&TB)						
afgehaakt na screening (andere)		1		2		3
NIEUWE ZORGBOERDERIJEN	16	10	18	17	21	82

Sinds eind 2017 organiseert Steunpunt Groene Zorg vormingssessies ‘Dromen van een eigen zorgboerderij’. Mensen die interesse hebben om een zorgboerderij op te starten maar nog geen uitgeklaard plan van aanpak hebben, worden naar deze vorming toegeleid. Ze krijgen er handvatten en wegwijzers aangereikt voor de opmaak van een businessplan.

5.1.2. Inventarisering van het zorgaanbod

Eind 2018 telde Steunpunt Groene Zorg 965 actieve zorgboerderijen in Vlaanderen. Over het ganse jaar groeide het aanbod aan actieve zorgboerderijen met 25. Een meerderheid van actieve zorgboer(inn)en biedt de zorgactiviteiten aan op een professioneel land- of tuinbouwbedrijf in hoofd- of nevenberoep (65%). Enkel zij kunnen een subsidie ter compensatie van hun zorgactiviteiten ontvangen vanwege het Departement Landbouw en Visserij (DLV).

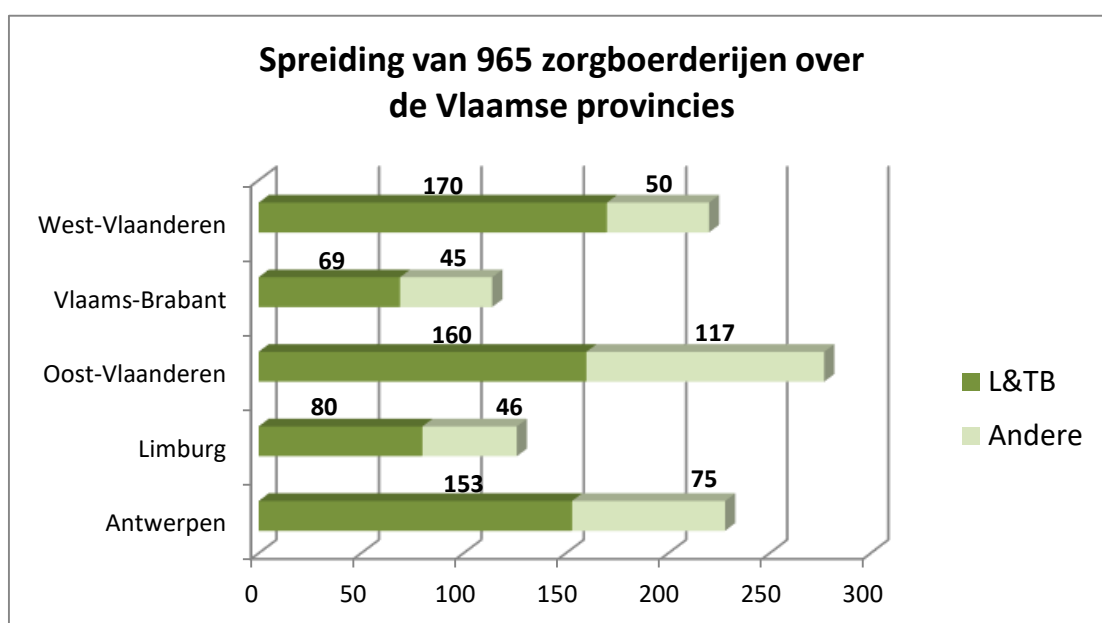
Grafiek 1

De hoofdactiviteit op de andere actieve zorgboerderijen past niet in de omschrijving van een professioneel land- of tuinbouwbedrijf. Het gaat dan om paardenmaneges, hobbyboeren, tuinaannemers, Het aandeel van dit type zorgboerderij in het totale aanbod gaat al sinds 2009 onophoudelijk in stijgende lijn. Sinds 2009 is hun aantal meer dan vervijfvoudigd, van 60 in 2009 naar 333 in 2018. In 2018 groeide deze groep aan met 16 actieve zorgboerderijen.

Bovenop het aantal van 965 actieve zorgboerderijen telde Steunpunt Groene Zorg op 31 december 2018 nog eens 79 kandidaat zorgboerderijen die wel al gescreend werden maar in 2018 nog niet actief zijn geweest. 7 op 10 van deze nieuwe kandidaten zijn zorgboerderijen met een hoofdactiviteit buiten de professionele land- en tuinbouw.

Grafiek 2

5.1.3. Matching van vraag en aanbod

Via bedrijfsbezoeken en tijdens opvolgingscontacten wordt het aanbod van zorgboerderijen in kaart gebracht.

Steunpunt Groene Zorg biedt welzijns- en zorgvoorzieningen de gelegenheid om hun vraag voor activering van een cliënt op de zorgboerderij aan te melden.

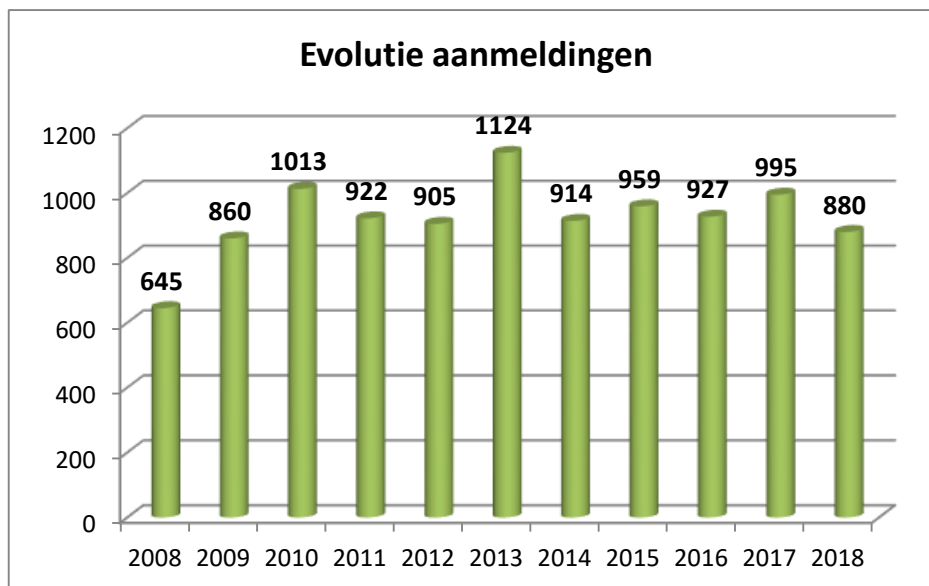
De provinciale consulent van het steunpunt onderzoekt deze aanmeldingen en probeert ze te matchen aan een passende zorgboerderij. Op die wijze worden de aanvragers in contact gebracht met de meest gepaste zorgboerderij.

5.1.3.1. Aanvragen voor een zorgboerderij

Sinds 2014 werkt het steunpunt hiervoor met een digitaal aanmeldingsformulier. Hulpverleners die hun cliënt willen aanmelden voor activering op een zorgboerderij kunnen daarvoor terecht op www.groenezorgaanmelding.be. Ze doorlopen een onlineformulier met 9 tabbladen. Daarin geven ze informatie over de aanmelder(s), de kandidaat hulpboer en diens wensen en voorkeuren. Ze klikken ook aan welke

doelstellingen via de samenwerking met een zorgboerderij beoogd worden. Tot slot krijgen ze een vragenlijst van 25 tot 44 vragen voorgeschoteld. Die vragenlijst peilt naar de ondersteuningsnood van de kandidaat hulpboer op het gebied van aanleren en uitvoeren van taken, omgang met feedback en persoonlijke aandacht.

Grafiek 3

In 2018 ontving Steunpunt Groene Zorg 880 aanvragen om een samenwerking met een zorgboerderij op te starten (grafiek 3). Het aantal aanmeldingen schommelt sinds 2010 tussen 900 en 1.000 per jaar maar is nu onder het cijfer van 900 gezakt.

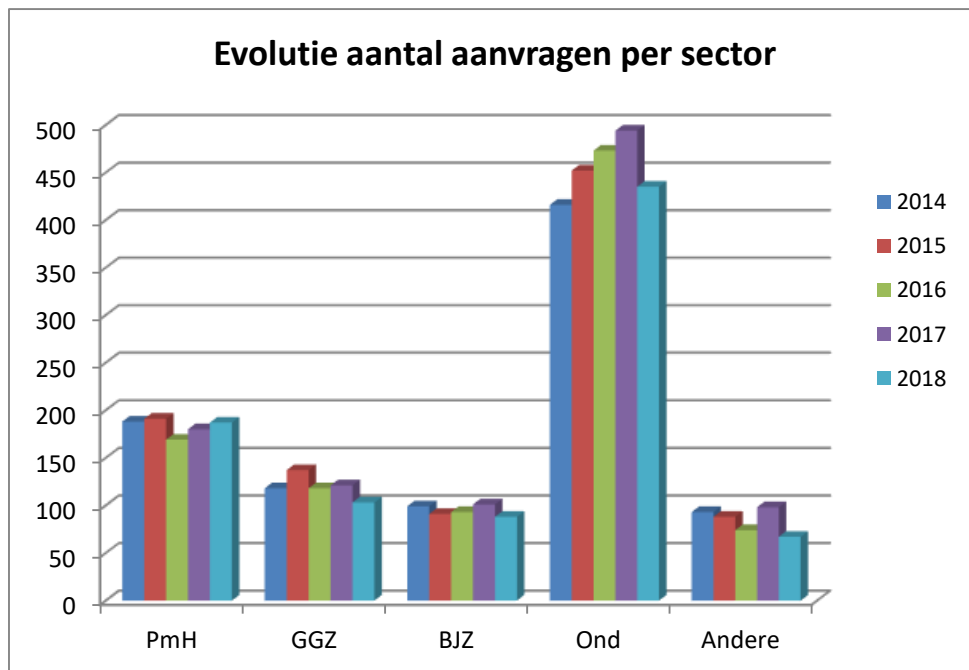
Dit dalende cijfer is te verklaren vanuit een heroriëntatie in de werking van het steunpunt. Stilaan groeit immers het besef dat de aandacht van de dienstverlening te exclusief gefocust ligt op de opstart van zorgboerderijovereenkomsten. Vooralsnog ontvangt het steunpunt geen structurele financiering die mee evolueert met het aantal matchings.

De dienstverlening gaat zich daarom meer focussen op het sterker maken van zorgboerderijen via een beter introductietraject en meer info en vorming. In het voorjaar 2018 organiseerden we voor het eerst infosessies voor startende zorgboerderijen. Pas nadat de kandidaat-zorgboerderij deze sessie heeft bijgewoond, gaat de consultant er op screeningsbezoek.

Grafiek 4 geeft een beeld van het aantal aanmeldingen per sector gedurende de laatste 5 jaar. De grafiek toont dat de daling van het aantal aanmeldingen gespreid ligt over de diverse sectoren. Enkel de aanmeldingen vanuit de sector voor personen met een handicap is opnieuw toegenomen tegenover het jaar voordien. De daling van het aantal aanmeldingen is het meest opvallend in de sector onderwijs.

De toename van de tijdsinvestering van de consultants in de richting van meer begeleiding en ondersteuning van zorgboerderijen wordt voornamelijk afgenomen van de behandeling van aanmeldingen uit de sector onderwijs. Meer dan in andere sectoren gaat het daar om complexe situaties die veel tijd en zorg vragen voor een goede match. Bovendien staat er tegenover deze tijdsinvestering geen financiering vanuit de onderwijssector.

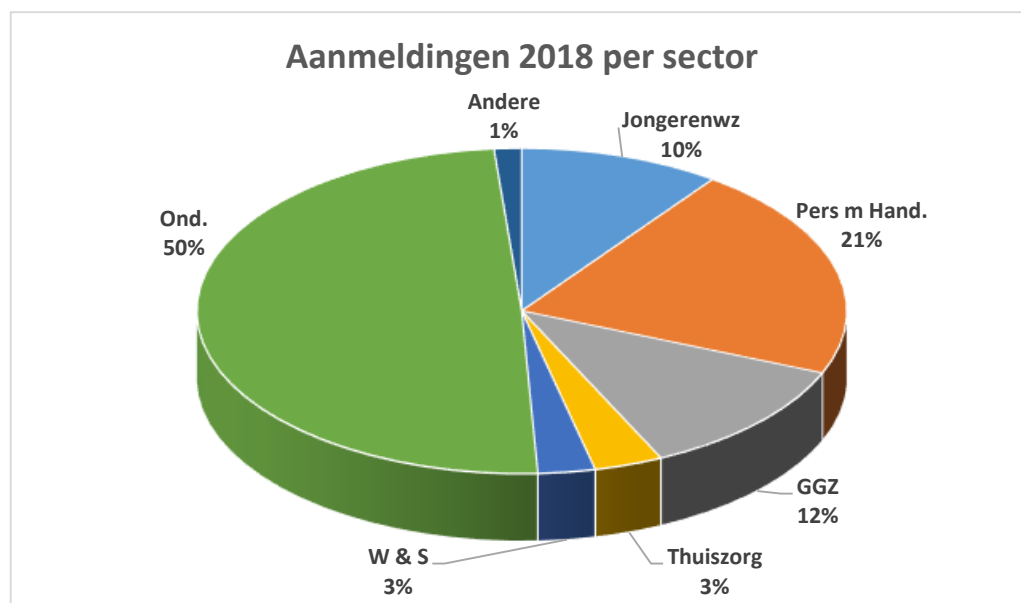
Grafiek 4

De daling van het aantal onderwijsaanmeldingen situeert zich voornamelijk in de leeftijdscategorie van ouder dan 14 jaar. Ze is veel minder uitgesproken bij de leeftijdsgroep van de -14-jarigen. Bij 24% van alle onderwijsaanmeldingen gaat het om die jongste leeftijdsgroep.

Niet enkel het aantal aanmeldingen maar ook het opstartpercentage (= de verhouding van het aantal matchings ten opzichte van het aantal aanmeldingen) lag in 2018 lager dan voorheen. In de leeftijdscategorie van -14-jarigen leidde minder dan de helft van de aanmeldingen tot een effectieve opstart. Hoe hoger de leeftijd waarop wordt aangemeld, hoe groter de kans op een effectieve opstart.

Grafiek 5

De cijfers in grafiek 5 geven geen informatie over de problematiek of diagnose die bij de aangemelde zorggast is vastgesteld. Steunpunt Groene Zorg vraagt bij de aanmelding geen gegevens op over de indicatie omdat deze niet rechtstreeks relevant zijn voor de opdracht van matching. Wel weten we dat veel zorggasten die worden aangemeld vanuit een bepaalde sector, tevens begeleiding krijgen van een voorziening uit een andere sector. Dat is meer het geval voor de doelgroep van minderjarigen.

5.1.3.2. Opstart van een zorgboerderijovereenkomst

Bijlagen 1 en 2 geven een overzicht van het aantal samenwerkingsverbanden dat tussen zorgboerderijen en voorzieningen werd opgestart. Op 880 aanmeldingen werden er 525 zorgboerderijovereenkomsten afgesloten. Dat is 60%.

Voor 328 aanmeldingen werd geen zorgboerderijovereenkomst opgestart. Daarvoor zijn meerdere verklaringen:

- a) 233 aanmeldingen (26%) werden ingetrokken nog voordat een overeenkomst kon worden opgestart. In 70 gevallen beslisten de indieners tot intrekking van hun aanvraag nadat ze eerst op kennismaking waren geweest naar de zorgboerderij.
- b) In een heel beperkt aantal gevallen (13) besliste SGZ zelf om de aanmelding niet te behandelen. Dat gebeurt wanneer de consulent oordeelt, in principe in overleg met de aanmelder, dat de aanvraag niet past binnen de doelstellingen van een zorgboerderij.
- c) Voor 62 aanmeldingen (7%) werd geen passende zorgboerderij gevonden.

De meeste aanmeldingen kwamen in 2018 uit de provincie West-Vlaanderen. In Limburg lag het aanbodtekort het hoogst (15%).

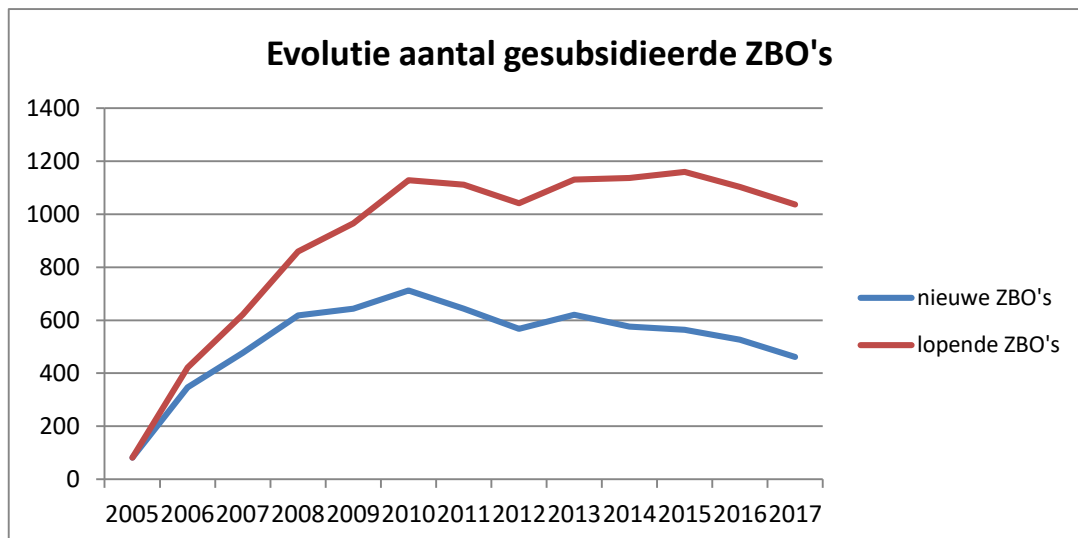
Voor slechts de helft van de aanmeldingen vanuit de sector Jongerenwelzijn wordt een zorgboerderijovereenkomst opgestart. 5% van deze aanmeldingen wordt afgewezen door SGZ. Voor 15% van de aanmeldingen vanuit Jongerenwelzijn vindt SGZ geen passende zorgboerderij.

De Dienst Ontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij registreerde in 2017 (het departement kan nog geen definitieve cijfers voor 2018 ter beschikking stellen) 1.037 lopende overeenkomsten. Let wel, dit cijfer heeft uitsluitend betrekking op de overeenkomsten met gesubsidieerde land- en tuinbouwbedrijven.

Van deze lopende overeenkomsten in 2017 waren er 461 nieuwe overeenkomsten, die pas in de loop van dat jaar gestart werden. 10 overeenkomsten werden al bij de start van de subsidiemaatregel, in 2005, opgestart. 167 zorgboerderijovereenkomsten (16%) liepen al 5 jaar of meer. Het is een constante dat 85 tot 88% van de overeenkomsten niet langer dan 2 jaar loopt. 5 à 6% van de overeenkomsten loopt langer dan 5 jaar.

In grafiek 6 krijgen we een beeld van het aantal gesubsidieerde zorgboerderijovereenkomsten per jaar sinds 2005, het jaar waarin de subsidiemaatregel van kracht werd. De bovenste lijn geeft het aantal overeenkomsten dat lopende was tijdens het aangegeven jaar. De onderste lijn geeft weer hoeveel nieuwe overeenkomsten in het betreffende jaar werden opgestart.

Grafiek 6

Bron: Afdeling Ontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij

Het aantal nieuwe overeenkomsten dat jaarlijks wordt afgesloten toont sinds 2010 een licht dalende trend. Dat heeft te maken met een verminderde aangroei van professionele land- en tuinbouwbedrijven die zorg aanbieden.

Niettegenstaande de blijvende lichte aangroei van het aantal professionele land- en tuinbouwbedrijven dat zich aandient als zorgboerderij, gaat het aantal lopende overeenkomsten met gesubsidieerde zorgboerderijen sinds 2015 naar beneden.

5.1.4. Nieuwe website voor rechtstreeks toegankelijke zorgboerderijen

Half oktober ging www.zorgboerderijenVlaanderen.be online. Op deze nieuwe website, ontwikkeld door SGZ, kunnen zorgboerderijen die rechtstreeks willen samenwerken met zorggasten zich voorstellen. SGZ maakte de website bekend bij relevante organisaties en bij de gespecialiseerde pers.

Met de opbouw van deze nieuwe site werd begin 2018 gestart. De site laat toe dat zorggasten zelfstandig op zoek kunnen gaan naar een plek voor dagbesteding op hun maat. Daartoe voorziet de site in een zoekfunctie. Elke zorgboerderij wordt gedetailleerd voorgesteld aan de hand van een aantal vaste criteria. Op deze wijze voorziet SGZ in een nieuwe dienstverlening ten aanzien van verleners en gebruikers van Groene Zorg.

In een eerste fase nodigde SGZ enkel de zorgboerderijen uit die geregistreerd zijn bij het VAPH (een vijftigtal) tesamen met enkele zorgboerderijen die inzetten op meer zorg. Eind 2018 maakten 13 zorgboerderijen zich bekend via deze nieuwe site. In de toekomst zal onderzocht worden hoe de site het bredere gamma van Groene Zorg rechtstreeks tot bij de gebruiker kan bekend maken.

Aanvragen voor personen met een PVB worden vanaf nu beantwoord met een verwijzing naar het aanbod aan zorgboerderijen op de nieuwe website.

Zorgboerderijen die zich kenbaar willen maken via deze nieuwe site werden uitgenodigd op een infosessie. Hierop gaf SGZ toelichting bij de voorwaarden voor bekendmaking op de site. Zo moeten zorgboerderijen de visietekst van SGZ onderschrijven. Tijdens de infosessies kregen de zorgboerderijen technische toelichting over de werking van de site.

Overzicht infosessies bijlage 3

5.1.5. Zorgboerderijen begeleiden bij samenwerkingsafspraken met voorzieningen

Vaak worden zorgboerderijen aangesproken door voorzieningen met de vraag hun accommodatie ter beschikking te stellen van een groep zorggasten met eigen begeleider. SGZ kan dan optreden als bemiddelaar om te komen tot goede afspraken tussen zorgboerderij en voorziening. Die afspraken resulteren in een gebruikersovereenkomst op maat. Als tegenprestatie voor het gebruik wordt een gebruikersvergoeding afgesproken.

Er waren, met het oog op de afsluiting van een gebruikersovereenkomst volgende contacten:

26/02, 16/04 en 03/09/2018 bespreking van samenwerking tussen ZB (Moerbeke-Waas) en Fiola vzw (VAPH).

26/02/2018 bespreking met ZB (Aartselaar) over de vraag vanuit een voorziening Jongerenwelzijn om ezels van een andere locatie naar de zorgboerderij te verhuizen.

08/05/2018 bespreking met ZB (Ichtegem). Zorgboerin zou in dienstverband bij voorziening zorggasten in groep te ontvangen op haar zorgboerderij.

5.1.6. Begeleidingscontacten

Eens een aangemelde kandidaat-hulpboer werd gematcht met een passende zorgboerderij blijft Steunpunt Groene Zorg de opstart en samenwerking opvolgen. In het bijzonder wanneer, hetzij de zorgboerderij, hetzij de hulpverlener, voor het eerst een zorgboerderijovereenkomst afsluit, verleent het steunpunt ondersteuning bij de opstart.

Maar ook indien zowel zorgboerderij als hulpverlener ervaring heeft met Groene Zorg, blijft de consulent van het steunpunt beschikbaar voor begeleiding. Met het oog op een goede begeleiding van de zorgboerderijen gaan de medewerkers van Steunpunt Groene Zorg geregeld ter plaatse op bezoek.

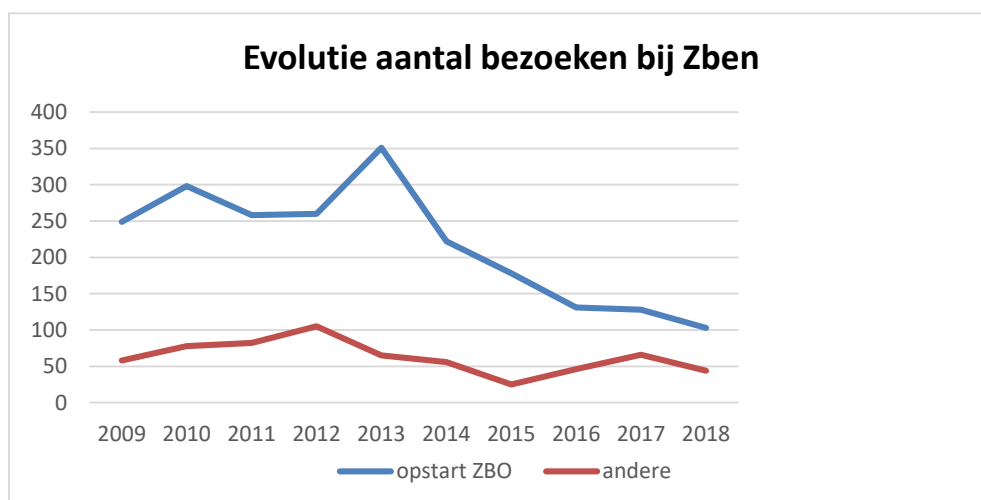
De consulenten van SGZ kwamen 147 keer ter plaatse op de zorgboerderij. De plaatsbezoeken beperken zich, nu meer dan vroeger, tot het hoogst noodzakelijke. Dat heeft te maken met de toenemende werkdruk (het aantal zorgboerderijen neemt jaar over jaar toe) en de verbreding van het takenpakket in de richting van meer vorming, informatie en begeleiding van initiatieven die intensievere zorg willen aanbieden.

De verminderde aanwezigheid van de consulent Groene Zorg bij opstartgesprekken en bij probleembesprekingen is een aandachtspunt. Precies die gesprekken zijn immers belangrijk om de kwaliteit van de ondersteuning bij zorgactiviteiten op te volgen.

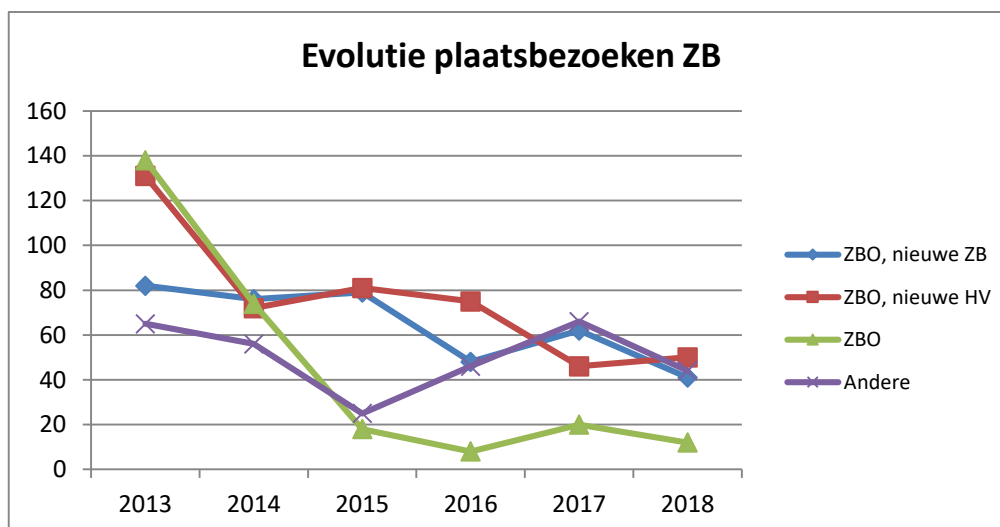
Tabel 2

Aantal plaatsbezoeken in 2018 (zonder kennismakingsbezoeken bij kandidaat zorgboerderijen)						
	Antw.	Limb.	O.-Vl.	Vl.-Br.	W.-Vl.	TOTAAL
opstart ZBO, nieuwe ZB én HV	1	2	1	4	7	15
opstart ZBO, nieuwe ZB	5	4	6	4	7	26
opstart ZBO, nieuwe HV	2	3	4	19	22	50
opstart ZBO	1	4		6	1	12
administratieve vraag	2		2			4
probleembespreking	1	2	1	1	3	8
Begeleiding 'meer zorg'	1		7	6	4	18
andere		2	1	1	10	14
TOTAAL	13	17	22	41	54	147

Grafiek 7

Grafiek 8

Grafiek 8 toont de evolutie van het aantal plaatsbezoeken bij zorgboerderijen dat de consultants over de periode van de afgelopen 6 jaar brachten. We stellen daarbij een neerwaardse trend vast.

Dat is zeker het geval voor de begeleiding van opstartgesprekken op het moment dat de zorgboerderij een nieuwe overeenkomst met een voorziening afsluit. Deze begeleidingsformule staat onder druk van de verbreding in de groene zorgactiviteiten die op haar beurt meer differentiatie in het dienstverleningsaanbod vergt.

Voor de plaatsbezoeken met een ander doel dan de begeleiding van een opstart, was er na 2015 een opflakking. Die was te verklaren door het groeiend aantal zorgboerderijen dat de werking wil intensifieren. Deze zorgboerderijen hadden nood aan een individuele coaching. In de periode 2017-2018 werkte SGZ echter aan een vormingsaanbod waardoor deze begeleiding meer gegroepeerd kon gebeuren. Zo waren er de infosessies 'Dromen van een eigen zorgboerderij' en 'Zorgboerderij en persoonsvolgende financiering', waarop in 2018 respectievelijk 52 en 26 deelnemers inschreven. We zetten ook een vormingsreeks op voor de aanbieders van collectieve zorg op de zorgboerderij.

5.1.7. Zorgprestaties

Het Departement Landbouw en Visserij beschikt over informatie over het aantal gepresteerde zorgdagen. We baseren ons op de definitieve cijfers van de zorgprestaties in 2017, aangezien deze van 2018 nog niet volledig beschikbaar zijn. Voor 428 zorgboerderijen werden toen 257.451 zorguren geregistreerd. Dit komt overeen met 42.908,5 zorgdagen (1 zorgdag = 6 uur). De gesubsidieerde zorgboerderijen presteerden samen 263 zorgdagen minder tegenover 2016. Maar er waren 18 landbouwers minder actief in 2017. We mogen hieruit besluiten dat wie actief was, meer zorgprestaties heeft geleverd. Gemiddeld presteerde een actieve zorgboerderij 100 zorgdagen in 2017. Dat gemiddelde ligt 3 zorgdagen per zorgboerderij hoger tegenover 2016.

Deze cijfers hebben enkel betrekking op de overeenkomsten met zorgboerderijen op professionele land- en tuinbouwbedrijven. Om een beeld te krijgen van het totaal aantal zorgprestaties op alle zorgboerderijen, doen we een extrapolatie.

We trekken het gemiddelde van 100 zorgdagen per zorgboerderij die in 2017 actief was, door naar de groep van zorgboerderijen buiten de professionele land- en tuinbouw. Volgens onze raming ontvingen 215 van laatste groep van zorgboerderijen zorggasten in 2017. Samen waren zij goed voor 21.500 zorgdagen.

Deze extrapolatie brengt ons tot een raming van meer dan 64.000 zorgdagen die alle zorgboerderijen samen in 2017 hebben gepresteerd.

Ook in tabel 3 baseren we ons op de registratiegegevens 2017 van het Departement Landbouw en Visserij. Ze bevat per provincie het aantal lopende overeenkomsten (op de gesubsidieerde bedrijven) en het aantal zorgdagen.

Tabel 3: verdeling van lopende overeenkomsten en geregistreeerde zorgdagen per provincie in 2017

Provincie	Actieve ZBO's 2017	Geregistreeerde zorgdagen 2017	Zorgdagen/ZBO
Antwerpen	195	9064	46
Vlaams-Brabant	119	5608	47
West-Vlaanderen	234	8236	35
Oost-Vlaanderen	303	10582	35
Limburg	186	9418	51
Totaal	1037	42908	41

Bron: Afdeling Ontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij

Uit de laatste kolom van tabel 3 blijkt dat het aantal zorgdagen dat een overeenkomst duurt verschilt naargelang de regio. In de provincie Limburg hebben de zorgboerderijovereenkomsten de langste duurtijd of zijn ze het meest intensief (51 zorgdagen per jaar). Dat is wellicht deels te verklaren vanuit de vaststelling dat in die provincie verhoudingsgewijs minder overeenkomsten voor minderjarigen worden afgesloten. Overeenkomsten voor minderjarigen zijn meestal van kortere duur. In de provincies met meer kortlopende overeenkomsten (Oost- en West-Vlaanderen) zijn er dan wel meer overeenkomsten geteld.

Over de jaren heen neemt de intensiteit van de zorgboerderijtrajecten toe. In 2014 lag de gemiddelde intensiteit van een zorgboerderijovereenkomst op 35 zorgdagen per jaar. In 2017 lag dit een zesde hoger nl. 41 zorgdagen per overeenkomst en per jaar.

5.2. Belangenbehartiging

Om de kansen van samenwerking tussen aanbieders van groene zorg en welzijns- of zorgvoorzieningen te optimaliseren moet er ook aan structuren gesleuteld worden. Het wegwerken van knelpunten voor en het toegankelijker maken van de organisatie van Groene Zorgactiviteiten is daarom een belangrijke opdracht van Steunpunt Groene Zorg.

In 2018 werden daartoe diverse dossiers opgevolgd.

5.2.1. Subsidiemaatregel voor land- en tuinbouwers met zorgboerderijactiviteiten

Steunpunt Groene Zorg vzw volgt de uitwerking van de subsidiemaatregel sinds de inwerkingtreding op 1 december 2005 en signaleert, indien nodig, aandachtspunten aan de bevoegde administratie van de Vlaamse overheid.

Op 22/03/2018 kwamen we op initiatief van het Departement Landbouw & Visserij samen met vertegenwoordigers van de administraties en de kabinetten Welzijn, Onderwijs en Landbouw.

De statistische gegevens 2017 van zowel DLV als SGZ werden voorgesteld en besproken. DLV bracht ook verslag uit van een steekproefcontrole bij gesubsidieerde bedrijven.

Tevens werd een aantal beleidsontwikkelingen en hun effecten voor zorgboerderijen besproken:

- de bij het VAPH geregistreerde groenezorginitiatieven
- de toenemende vraag voor de opvang van kinderen (-12j) op zorgboerderijen
- de neveneffecten van het uitvoeringsbesluit voor de werk- en zorgtrajecten o.a.

de mogelijkheid dat scholen arbeidsmatige activiteiten organiseren, het behoud van de zorgboerderij als zorgplek ipv 'werkpost', het vrijblijvende karakter van de opvolging van de zorgboerderij, de strikte interpretatie van 'onbezoldigd' door FOD WASO.

Op 22/11/2018 gaf SGZ toelichting aan de medewerkers van DLV bij de stand van zaken in volgende dossiers

- de aangepaste AMA-overeenkomst
- de interne strategische denkoefening over de toekomstscenario's voor SGZ
- de ontwikkelingen binnen Groen & Gezondheid

We stelden ook de vraag naar de stand van zaken mbt het versturen van automatische mails wanneer aangemaakte overeenkomsten of aanwezigheidslijsten op e-loket nog niet door beide partijen zijn bevestigd. Volgens de administratie is het technisch mogelijk om dit te doen en moet dit intern bekeken worden.

5.2.2. Groen en Gezondheid

Het initiatief van een Ronde Tafel voor Groen en gezondheid ging in 2016 uit van Limburg.net (afvalintercommunale) en Terra Therapeutica vzw (organisatie die het therapeutisch tuinieren wil promoten). Ze wilden de verschillende initiatieven i.v.m. inzet van een groene omgeving voor kwetsbare personen samen zetten in een platform. Rond de tafel zaten vertegenwoordigers van Landelijke Gilden (Warme Tuin), Natuurpunt, Velt, Limburg.net, Terra Therapeutica, Hogeschool Limburg PXL en Steunpunt Groene Zorg.

In samenwerking met Terra Therapeutica en de opleiding ergotherapie van PXL, werkten we verder aan een projectvoorstel voor de bundeling en ontsluiting van kennis en bestaande praktijken op het gebied van therapie, zorg en activering in tuinen en met dieren.

We hadden een overleg met Vlaamse parlementsleden en met de ministers van Welzijn en Landbouw. Tot een goedkeuring van het project kwam het echter niet.

Op 2/05/2018 namen we deel aan een kennismakingsvergadering voor een Green Deal 'Groen en Gezondheid'. De voorbereiding van een dergelijke Green Deal was een initiatief van Natuurpunt, Bos+, The Shift en Christelijke Mutualiteiten. In de basistekst was er ons inziens een verwarring tussen het aanbod voor kwetsbare groepen enerzijds en ruimtelijke maatregelen voor meer openbaar groen anderzijds. Uiteindelijk werd het voorstel van een Green Deal niet aangenomen door de Vlaamse Regering.

Zelf bleven we samenkomen met een aantal partners die de focus leggen op zorg en activering in een groene omgeving. De zoektocht naar een juiste strategie om daarvoor zowel in de media als bij de overheid steun te zoeken, was daarbij het voornaamste thema. Binnen een dominant maatschappelijk discours dat vooral aandacht schenkt aan de helende kracht van een groene omgeving op zich, blijkt dat geen evidentie.

We hadden samenkomsten op

10/01/2018 Overleg TT en PXL

31/01/2018 Bijeenkomst Ronde Tafel: voorstelling van Groeneffect, een Nederlands onlinemagazine dat gericht is op het effect van groen op gezondheid.

23/05/2018 Bijeenkomst Ronde Tafel

12/11/2018 Bijkomst met partners kwetsbare groepen

5.2.3. Schoolexterne interventies op de zorgboerderij

SGZ was vragende partij om de Omzendbrief ivm schoolexterne interventies op de zorgboerderij te actualiseren. Graag hadden we deze richtlijnen verbreed gezien naar zorgboerderijen die geen aanspraak maken op de subsidie vanuit Departement Landbouw.

Op 11/06/2018 hadden we hierover overleg met de Afdeling Secundair Onderwijs en Leerlingenbegeleiding van het Departement Onderwijs en Vorming. Deze afdeling ondersteunt de regionale Netwerken tegen Schooluitval.

Het Departement wil de lijn aanhouden dat het CLB de spilfiguur is bij schoolexterne interventies, of het nu gaat om Naadloos Flexibele Trajecten (NAFT) of dagbestedingsactiviteiten – beiden begeleid door voorzieningen BJZ – of om ZBO's die het CLB zelf begeleidt. Ook voor meerderjarige BuSO-leerlingen houdt het Departement aan dat de school geen ZBO kan afsluiten.

5.2.4. Arbeidsmatige activiteiten op de zorgboerderij

De Vlaamse overheid bereidde de uitvoering van het decreet werk- en zorgtrajecten (W²) in het voorjaar 2018 voor. Vanaf 1 juli konden erkende voorzieningen het gedeelte 'arbeidsmatige activiteiten' (AMA) in uitvoering brengen. Met de arbeidsmatige activiteiten worden veel meerderjarige zorggasten die naar de zorgboerderij gaan gevat.

In het voorjaar nam Steunpunt Groene Zorg deel aan de bespreking van het nieuwe uitvoeringsbesluit binnen de Ronde Tafel Arbeidszorg. Het steunpunt schoof daarbij consequent haar bezorgdheid voor een duurzaam werkpostenbeleid naar voor. De Vlaamse Regering schuift in de begeleidende beleidsnota het 'werkpostenbeleid' geheel vrijblijvend door naar de provinciebesturen. De vertaling daarvan is echter heel uiteenlopend tussen de verschillende provinciebesturen. Steunpunt Groene Zorg vraagt dat de provinciebesturen als eerste stap naar een onderbouwd werkpostenbeleid een profielbeschrijving opmaken van de werkposten waarmee thans vanuit de AMA-begeleiders wordt samengewerkt. Zonder kennis van dat profiel is het volgens het steunpunt uitgesloten een adkwaaat werkpostenbeleid te voeren. We hadden hierover overleg op

17/05/2018 provinciaal medewerker Oost-Vlaanderen

05/09/2018 provinciaal medewerker Vlaams-Brabant

In de bijlage van het Besluit van de Vlaamse Regering over de AMA staat een overzicht van wat in een AMA-overeenkomst moet staan. Zorgnet Icuro had een modelovereenkomst opgemaakt voor de organisaties die bij hen zijn aangesloten. Vanuit SGZ hebben we hierbij een aantal voorstellen tot wijziging voorgesteld. Zorgnet Icuro kan in haar modelovereenkomst evenwel geen opvolging en ondersteuning van de zorgboerderij door de begeleider waarborgen. Daarvoor is het beschikbare budget van 840 euro/jaar/begeleiding ontoereikend.

Zelf hebben we vanuit SGZ onze eigen zorgboerderijovereenkomst en de bijlage daarvan aangepast zodat deze volledig in overeenstemming zijn met de voorwaarden die vanuit het BVR AMA worden opgelegd. Wij adviseren onze zorgboerderijen dan ook om met onze eigen overeenkomst te werken.

21/09/2018 Overleg Zorgnet Icuro

5.2.5. Afstemming met sociale wetgeving

De invoering van de persoonsvolgende financiering (PVF) maakt een rechtstreekse samenwerking tussen zorgboerderij en zorggast meer mogelijk. Een afstemming met de federale inspectiediensten van sociale wetten is daarom noodzakelijk. Tot nog toe stelden deze inspectiediensten zich positief op tegenover zorgboerderijovereenkomsten die worden afgesloten met een erkende welzijnsvoorziening. Bovenop overeenkomsten met budgethouders is er ook vraag voor rechtstreekse samenwerking vanuit andere doelgroepen (bv. mensen met burn-out).

Steunpunt Groene Zorg legde een dossier aan om hierover in overleg te gaan met de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (FOD WASO). Op 16/05 en 14/11/2018 kwam de interne werkgroep daarvoor bijeen.

5.2.6. Omkadering zorgboerderij bij samenwerking met voorzieningen

Jongerenwelzijn

Er is gemis aan een gemeenschappelijke visie over de rol van de zorgboerderij binnen de integrale jeugdhulp. Gevolg: er is geen (beleid in functie van) omkadering van de zorgboerderij. SGZ constateert bij zorgboerderijen een dalende interesse voor de doelgroep minderjarigen in de bijzondere jeugdzorg. Oorspronkelijk zagen veel land- en tuinbouwers die doelgroep nochtans als een uitdaging.

Vanuit het Vlaams Actieplan Jeugdhulp zijn er heel wat linken te leggen naar het beschikbare aanbod van zorgboerderijen. SGZ wil met het Agentschap Jongerenwelzijn en de voorzieningen BJZ tot eensgezindheid komen over de plaats van de zorgboerderij binnen hun hulpverleningsaanbod.

Vanuit het agentschap werd in december 2017 een werkgroep dagbesteding geïnstalleerd. Daarin zetelen vertegenwoordigers van de koepelorganisaties van jongerenwelzijn en CLB, evenals vertegenwoordigers van voorzieningen BJZ uit diverse provincies. In deze werkgroep zal de ruimere problematiek rond dagbesteding besproken worden. Steunpunt Groene Zorg werd uitgenodigd om zijn probleemstelling binnen die werkgroep aan te kaarten.

Zowel AJW als SGZ zijn er zich van bewust dat dit grondig dient voorbereid. We hebben ervoor gekozen om goede en haalbare werkmodellen af te spreken waarbij de principes van het protocol SGZ niet geschonden worden maar die tegelijk haalbaar zijn binnen de specifieke werking van de voorzieningen onder het Agentschap Jongerenwelzijn.

Als voorbereiding om dit binnen de werkgroep dagbestedeiging ter sprake te brengen nodigende AJW ons uit, samen met 3 voorzieningen waarmee we goede ervaring hebben. Deze voorbereidende werkgroep kwam samen op 7/06 en 6/09/2018. Vanuit de stof die dit heeft opgeleverd werkte SGZ verder aan een voorstel voor een haalbaar afsprakenkader voor samenwerking. In voorbereiding daarvan waren er interne overlegmomenten op 8/11 en 4/12/2018.

5.3. Kennis en onderzoek

5.3.1. Zorgboerderij en persoonsvolgende financiering

De uitbreiding van het zorgboerderijaanbod kan een antwoord bieden op de vraag van de gebruikers naar een breder aanbod van dagbesteding op maat. Voor sommige zorgboerderijen geeft de persoonsvolgende financiering zicht op een verbreding of verdieping van hun aanbod. Deze nieuwe regelgeving geeft hen immers het perspectief om de tijdsinvestering in de begeleiding financieel vergoed te krijgen.

Vanaf 2017 ging het systeem van persoonsvolgende financiering van start voor meerderjarige personen met een handicap. Steunpunt Groene Zorg volgde deze belangrijke transitie nauwgezet op. Van juli 2017 tot december 2018 werd een van de medewerkers deeltijds ingezet om nieuwe mogelijke samenwerkingsvormen tussen budgethouders en zorgboerderijen te begeleiden. SGZ trof de voorbereidingen voor een specifiek dienstverleningsaanbod voor zorgboerderijen die zich meer willen toeleggen op zorg.

De infosessies 'Persoonsvolgende financiering op de zorgboerderij' waarop zorgboerderijen kennismaken met de basisprincipes van de persoonsvolgende financiering, werden in 2018 herhaald. SGZ zette het aangepaste begeleidingstraject voor collectieve aanbieders, dat in het najaar 2017 was ingezet, verder. Concreet ging het om een reeks van 3 vormingssessies met als thema's marketing, kostprijsberekening en dossiervorming.

Eén jaar na de invoering van de registratie van collectieve aanbieders bij het VAPH, organiseerden we 2 inspraakmomenten. Daarop werden alle collectieve aanbieders uitgenodigd. Op die manier kreeg SGZ meer inzicht in de ervaringen van de zorgboerderijen met dagbesteding. Op de agenda:

- één jaar geregistreeerde groene zorginitiatieven, evaluatie
- voorstelling en bespreking van inhoud en opbouw website
- behoeftepeiling naar ondersteuningsnoden

01/02/2018 Tielt: 6 dln

07/02/2018 Geel: 8 dln

Een aantal zorgboeren werd begeleid bij de opmaak van een overeenkomst voor collectief aanbod: 15/01 (Kalken), 07/02 (Kalken),

Er waren individuele begeleidingsmomenten bij zorgboerderijen die een collectief aanbod (willen) uitbouwen:

01/02 (Wervik), 19/2 (Poesele), 23/2 (Tervuren)

Op 26/03/2018 hadden we een opvolggesprek met bijstandsorganisatie Onafhankelijk Leven waarin de ervaringen met de persoonsvolgende financiering werden uitgewisseld.

5.3.2. Zorgboerderij en burn-out

Omdat bij een aantal zorgboerderijen belangstelling was gegroeid om een aanbod te ontwikkelen naar mensen met een burn-out, nam SGZ het initiatief om dit terrein nader te onderzoeken. In dit verband waren er volgende contacten:

26/02/2018 kennismaking zorgboerderij Our Little Farm (Herne)

05/03/2018 overleg met Sylvie Daniels van UHasselt. UHasselt voert onderzoek naar 'Natuur-gebaseerde oplossingen voor de preventie van werk gerelateerde stress aandoeningen.' In het kader van dit pilootproject zocht UHasselt één zorgboerderij in haar regio die in de loop van juni activiteiten kon aanbieden aan werknemers van bedrijven. We vonden een zorgboerderij die bereid is mee te werken.

08/03/2018 gesprek met Ben Sansen, burn-outcoach (Turnhout)

02/05/2018 overleg met Rehalto. Rehalto is pionier inzake ontwikkeling van welzijn op het werk en biedt oa. trajecten aan voor werknemers die uitvallen met burn-out. Zij werken hiervoor reeds samen met één van de zorgboerderijen uit ons netwerk. Mogelijks kunnen meerdere zorgboerderijen worden ingeschakeld in hun trajecten voor mensen met BO. Rehalto werkt voor verzekeringsmaatschappijen en wordt door hen gefinancierd. We hebben afgesproken om met een concrete case te experimenteren en te zoeken naar een juiste samenwerkingsvorm.

22/05/2018 overleg met Ria Binst van VOKA

06/09 en 12/09/2018 overleg met Laura Van Selm van Rurant. Rurant nam het initiatief voor een Leaderproject ter ondersteuning van zorgboederijen die een aanbod voor mensen met burn-out willen ontwikkelen. Het project werd op 1/10/2018 ingediend en nadien goedgekeurd. SGZ is copromotor van dit project. Het project zal starten in 2019.

Tenslotte gaven 2 zorgboerderijen in Limburg aan te willen samenwerken met een plaatselijke huisartsenpraktijk rond de doelgroep personen met burn-out. Zorggasten zouden rechtstreeks worden doorverwezen naar de zorgboerderij op voorschrift van de huisarts. SGZ ondersteunt deze twee zorgboerinnen in het vorm geven van een mogelijke samenwerking.

Met de inbreng van al deze contacten werkte SGZ een organisatiekader uit waarbinnen zorgboerderijen op een kwaliteitsvolle en wettelijke manier kunnen samenwerken met personen met burn-out. De oplossing die het steunpunt aanreikt is gestoeld op het principe van een voorschrift van de behandelende geneesheer.

5.3.3. Groene Zorg in de Vlaamse Rand

Dit project liep van 1/11/2016 tem 30/06/2018 in het kader van OKW-S. De doelstelling was om het aantal zorgboerderijen in de Vlaamse Rand te verdubbelen. De concentratie van zorgboerderijen in deze randstedelijke regio ligt immers beduidend lager dan elders in Vlaanderen. Tegelijk werd geëxperimenteerd met de toeleidingstrategie met als doel het screeningsgesprek bij kandidaat zorgboeren op te waarderen.

Via diverse contactpersonen die een binding hebben met (een deel van) de regio, probeerden we tot een inventaris te komen van aan te spreken personen/bedrijven die mogelijks geïnteresseerd zijn om zich te engageren als zorgboerderij. Met diverse gemeentebesturen hadden we overleg om te bekijken hoe zij kunnen bijdragen aan het vinden van kandidaat-zorgboerderijen. In dat verband waren de meeste contacten in 2017 gelegd. Er was enkel nog volgend contact:

15/03/2018 schepen Wemmel

In samenwerking met lokale verenigingen en gemeentebesturen organiseerde SGZ een aantal infosessies met getuigenissen van actieve zorgboer(inn)en.

08/02/2018 infosessie Overijse werd afgelast omwille van slechts 1 inschrijving

15/02/2018 infosessie Sint-Pieters-Leeuw, 7 aanwezigen

We verstuurd een persbericht met de aankondiging van deze infosessies.

Op 2/02/2018 werd een reportage met getuigenis van zorggast en zorgboer uitgezonden op Ringtv. Op 12/02/2018 verscheen een artikel in de krant Deze Week met getuigenis van een gescreende en reeds opgestarte zorgboer in het project.

Er waren individuele contacten met kandidaat zorgboerderijen:

10/01/2018 screening ZB Dilbeek

08/02/2018 screening ZB Sint-Pieters-Leeuw

23/02/2018 begeleiding opstart ZBO Huldenberg

26/02/2018 screening ZB Hoeilaart

16/04/2018 screening ZB Duisburg

16/04/2018 begeleiding opstart ZBO Hoeilaart

20/04/2018 begeleiding opstart ZBO Dilbeek

23/04/2018 begeleiding opstart ZBO Duisburg

Er waren interne opvolggesprekken op 13/03 en 4/05/2018

Tegelijk experimenteerden we binnen dit project met de toeleidingstrategie met als doel het screeningsgesprek bij kandidaat zorgboeren op te waarderen. We werkten een startersmodule uit waarin uitvoerig wordt stilgestaan bij het kader waarin zorgboerderijen functioneren en de doelgroepen die naar de zorgboerderij gaan. Deze startersmodule werd tweemaal georganiseerd.

Dit Plattelandsproject voor omgevingskwaliteit liep af op 30/06/2018. De doelstelling om het aantal zorgboerderijen in de Vlaamse Rand te verdubbelen werd niet gehaald. Maar langs de buitengrens van de Vlaamse Rand had het project ook een effect en konden we meerdere nieuwe zorgboerderijen aantrekken. Op 15/07/2018 dienden we de einddeclaratie in.

5.3.4. Vrijwilligersnetwerk in de Groene Zorg

Dit project loopt van 1/09/2017 tem 31/03/2020 in het kader van het plattelandsontwikkelingsprogramma OKW-S. Het werkingsgebied voor dit project is de provincie Antwerpen. De doelstelling is om een pool van vrijwilligers samen te stellen die kan ingezet worden voor de begeleiding van zorggasten op de zorgboerderij. Er wordt een instrumentarium uitgewerkt om het vrijwilligersbeleid concrete uitwerking te geven.

We schreven een bestek uit voor de inbreng van externe deskundigheid bij de ontwikkeling van passende tools voor het vrijwilligersbeleid. We nodigden 11 kenniscentra uit om een offerte in te dienen. Artesis Plantijn Hogeschool en Thomas More Hogeschool kregen elk een deel van de opdracht toegewezen. Thomas More Hogeschool nam het luik van de selectiemethodiek voor vrijwilligers op zich. Andere instrumenten om vorm te geven aan het vrijwilligersbeleid zullen met de ondersteuning van Artesis Plantijn Hogeschool worden uitgewerkt.

In een eerste fase van het project werkte SGZ samen met Thomas More aan instrumenten voor het werven en selecteren van de vrijwilligers. Op basis van een focusgroep met een beperkt aantal zorgboerderijen, een online-bevraging bij een bredere groep van zorgboerderijen en een overleg met de medewerkers van SGZ ontwikkelde Thomas More: een functieprofiel voor kandidaat-vrijwilligers, een screeningsvragenlijst, een leidraad voor telefonische screening en een screeningsinstrument. SGZ stelde een vacature op voor kandidaat-vrijwilligers. Deze werd in de loop van december verspreid via verschillende kanalen (websites, nieuwsbrief gemeentebesturen, affiches...).

Ondertussen maakte SGZ ook werk van een vrijwilligersovereenkomst (af te sluiten tussen SGZ en de vrijwilliger) en een protocol (af te sluiten tussen de zorgboerderij en SGZ).

In het kader van dit project waren er volgende contacten:

11/01/2018 planningsoverleg

20/02/2018 opening offertes

27/02/2018 startbijeenkomst met zorgboerderijen, Malle, 4 dlms.

Op de agenda: info over project, verwachtingen SGZ tav deelnemende ZB, stilstaan bij profiel en takenpakket vrijwilliger, ondertekenen van samenwerkingsovereenkomst

23/05/2018 eerste kennismakingsoverleg en planning met Thomas More

28/05/2018 eerste kennismakingsoverleg en planning met Artesis PLantijn

21/08/2018 focusgroep zorgboerderijen ism Thomas More in Geel 4 dlms., opstellen van taken en profiel vrijwilligers

13/08/2018 opleiding 'werken met vrijwilligers voor beginners' (Socius)

20/09/2018 overleg met Thomas More

02/10/2018 bespreking met planningsgroep van het functieprofiel en de competenties, onder begeleiding van Thomas More

16/10/2018 terugkoppeling van de resultaten van de focusgroep en de onlinebevraging naar het hele team SGZ

13/11/2018 planningsoverleg

27/11/2018 vorming gedragsgericht-interviewen door TM voor het hele team

5.3.5. Pilootprojecten

5.3.5.1. Ondersteuning van individuele projecten

➤ Bosgroepen Antwerpen

De 4 bosgroepen uit de provincie Antwerpen dienden een project OKW-S onder de titel 'Zorgbossen' in. Daarbij willen ze groene zorg bij de eigenaars en beheerders van bossen in de provincie promoten en ondersteunen. Voor de realisatie van dit project zochten ze samenwerking met SGZ.

SGZ engageerde zich voor de toeleiding van zorggasten naar de zorgbossen. Ook adviesvragen vanwege de indieners kunnen beantwoord worden.

In het kader van dit project waren er volgende acties:

8/05/2018 infosessie over doelgroepen aan een groep van vrijwilligers van de deelnemende bosgroepen

➤ Bosgroepen Limburg (PDPO-project)

Deze organisatie overwoog een PDPO-project in te dienen dat gelijkaardig is aan het lopende project met de Antwerpse bosgroepen. Het komt erop neer dat ze vrijwilligers van de bosgroepen en boseigenaars willen ondersteunen om bij het bosonderhoud zinvolle taken toe te wijzen aan mensen uit kwetsbare groepen. Ons aandeel zou zijn om als externe partner consultancy en vorming aan te bieden. Ter voorbereiding van dit project was er volgende actie:

20/09/2018 overleg Bosgroep Limburg

➤ Tallaart vzw

De initiatiefnemers overwogen om eenvoudige productieprocessen rond thuisverwerking en –verkoop samen met kwetsbare personen op te nemen. Voor SGZ situeert dergelijk initiatief zich in het domein van de sociale economie. We bespraken de mogelijke subsidiekanalen voor de financiering van de opstart van een collectief aanbod. Als mogelijkheid kwamen we uit op de indiening van een PDPO-project

Er waren adviesgesprekken op 14/03 en 18/06/2018.

5.3.5.2. Trajectbegeleiding voor Limburgse Zorgboerderijen

Dit project werd afgerond met een eindverslaggeving op 15/02/2018. Bij het eindverslag werd een document met beleidsaanbevelingen gevoegd.

De voornaamste resultaten van het project vonden hun neerslag in 2 brochures nl. 'Business Model Canvas voor zorgboerderijen' en 'Kostprijsberekening voor zorgboerderijen'. Beide brochures worden gebruikt bij individuele begeleiding van zorgboerderijen en tijdens vormings- en informatiemomenten.

5.3.5.3. Herstelboerderijen (Leader Kempen Zuid)

Dit project werd door de plaatselijke Leadergroep goedgekeurd.

Doelstelling : een werkzame herstelboerderij creëren voor mensen na hun revalidatietraject.

Welzijnszorg Kempen, een samenwerkingsverband tussen de OCMW's van verschillende gemeenten, is de promotor. SGZ is een van de partners en zal een aantal opdrachten uitbesteden krijgen.

Het project loopt van 1/02/2019 tot 31/07/2020. Er waren in de aanloop naar dit project volgende contactmomenten

28/06/2018 eerste kennismakingsoverleg met mogelijke partners, Geel

24/07/2018 overleg projectcoördinator Welzijnszorg Kempen, Geel

05/11/2018 overleg projectcoördinator Welzijnszorg Kempen, Geel

5.3.5.4. Zorg in de Groene Zorg

Het project 'Zorg binnen Groene Zorg' gaat uit van het provinciebestuur Oost-Vlaanderen. Zorggasten die intensieve begeleiding bij dagbesteding nodig hebben maar waarvan de begeleidende dienst die niet kan opnemen, worden doorverwezen naar een dienst voor arbeidszorgbegeleiding. Deze laatste ontvangt een subsidie per zorggast.

Steunpunt Groene Zorg neemt het penhouderschap voor dit project op zich. Het project werd verlengd voor een periode van 3 jaar (tot en met 2019). We hielden een overlegmoment met de betrokken partners op 17/05, 04/10 en 29/11/2018.

5.3.6. Wetenschappelijk onderzoek

➤ PWO-onderzoek HoGent RUMIN AAI

De vakgroep Natuur- en Voedingswetenschappen van HoGent leidt een onderzoek naar het welzijn van kleine herkauwers die worden ingezet bij zorg en therapie. SGZ maakt deel uit van de stuurgroep.

➤ Onderzoeksstage studenten ergotherapie PXL Hasselt

Docenten aan de opleiding ergotherapie van PXL Hasselt volgen al een tijd het thema Groen en Gezondheid. In hun praktijkonderzoek willen ze zorgboerderijen betrekken. Op 14/05/2018 bespraken we de mogelijkheden van een observatiestage op een of meer zorgboerderijen.

SGZ zocht een 2-tal zorgboerderijen die hieraan wilden meewerken. In de periode november 2018 – januari 2019 ging een studente gedurende 7 weken op stage bij de 2 zorgboerderijen. Samen met de zorggasten deed ze activiteiten op de zorgboerderijen. Ze wilde zo onderzoeken wat de rol en meerwaarde is van de begeleider op de zorgboerderij.

5.3.7. Internationale samenwerking

5.3.7.1. Ondersteuning van Waalse partners in Groene Zorg

Met een drie jaar durende financiële steun van Cera probeert Accueil Champêtre en Wallonie (tak van plattelandstoerisme binnen Waalse landbouworganisatie) een Waals netwerk van zorgboerderijen uit te bouwen. Sinds begin 2018 heeft ACW een voltijdse medewerker aangesteld om deze opdracht te realiseren.

Op 3/04/2018 kwam de medewerkster kennismaken met de werking van SGZ. SGZ werd ook uitgenodigd om deel uit te maken van een commissie van experts die de opstart van het steunpunt in Wallonië zal begeleiden. Deze commissie kwam bijeen op 06/06 en 18/10/2018

5.3.7.2. Ontvangsten van Zuid-Koreaanse delegaties

01/06/2018 onderzoekers van de administratie voor plattelandsontwikkeling, Hof ter Vrijlegem (Asse)

03/06/2018 ambtenaren van de administratie voor plattelandsontwikkeling, Heikenhof (Meerhout)

14/08/2018 landbouwers met verbredingsactiviteiten, De Schaapskooi (Lichtaart)

5.3.7.3. Andere contacten met buitenlandse delegaties

➤ Internationale Meeting Social Farming, Brussel

09/01/2018 In opvolging van een eerste hoorzitting in juli 2017 werd op aansturen van het Italiaanse netwerk voor zorgboerderijen een tweede hoorzitting georganiseerd. Er leeft immers de hoop dat met de steun van het ESSC middelen kunnen vrijgemaakt worden voor de uitbouw van een EU-netwerk. In de Belgische delegatie waren SGZ en de Waalse zusterorganisatie ACW vertegenwoordigd.

➤ Overleg Wallonië - Nord-Pas de Calais

06/02/2018 Ontmoeting met het Waalse netwerk en met een vertegenwoordigster van de landbouwkamer Nord Pas-de-Calais. De bedoeling van deze ontmoeting was om de haalbaarheid van een gezamenlijk Interregproject te onderzoeken. We zijn daarbij tot het besluit gekomen dat die haalbaarheid behoorlijk laag ligt. Het Interreg-programma Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen voorziet weliswaar een doelstelling om de sociale inclusie in het gebied te versterken. Er zijn evenwel al een 20-tal projectvoorstellen binnen deze beleidsdoelstelling voorgesteld maar tot nog toe werd geen enkel goedgekeurd. De verwachtingen en eisen liggen blijkbaar (te) hoog. We onderzoeken nog de mogelijkheid voor een microproject.

24/05/2018 Skype-overleg met vertegenwoordigers van Accueil Champêtre en Wallonie en Chambre d'Agriculture Nord Pas-de-Calais. Uitwisseling van actuele werkingspunten.

5.3.8. Deelname aan studiedagen en vormingsactiviteiten

De medewerkers van Steunpunt Groene Zorg participeren geregeld aan overlegmomenten en studiedagen waarin zij zowel eigen kennis en inzichten uitdragen als nieuwe verwerven. (*Overzicht van studiedagen en externe contacten in bijlage 3*)

5.4. Vorming en informatie

5.4.1. Informatiesessies

5.4.1.1. Informatiesessies voor hulpverleners

Hulpverleners die interesse betonen voor Groene Zorg of een eerste keer een vraag richten aan Steunpunt Groene Zorg worden uitgenodigd op provinciale informatiebijeenkomsten. Daarop krijgen ze een gestructureerde voorstelling van de mogelijkheden, werkwijzen en aandachtspunten voor de samenwerking met zorgboerderijen. Er werden in 2018 11 informatiebijeenkomsten voor hulpverleners georganiseerd. *(Overzicht van infosessies voor hulpverleners in bijlage 3)*

Aan verschillende organisaties, verenigingen of groepen geïnteresseerden werd, op hun vraag, uitleg gegeven over Groene Zorg en de rol van het steunpunt. Er waren 5 toelichtingsmomenten op vraag van voorzieningen. *(Overzicht van infosessies op vraag in bijlage 3)*

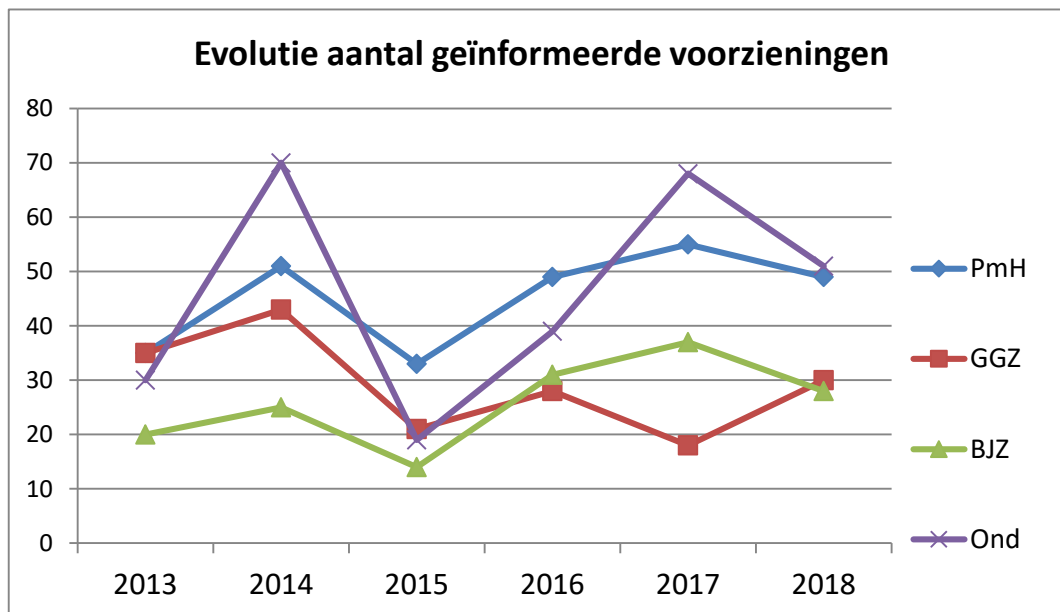
Bij andere gelegenheden werd het protocol voor samenwerking met SGZ gehanteerd als gespreksmiddel bij overleg met voorzieningen over de kwaliteitsbewaking van de zorgboerderijovereenkomst. Het protocol legt vast welke verwachtingen SGZ stelt tegenover de dienstverlening van matching tussen vraag en aanbod. Er waren 8 overlegmomenten met directie en teams van diverse voorzieningen. *(Overzicht van overlegmomenten i.v.m. protocol SGZ in bijlage 3)*

Tabel 4

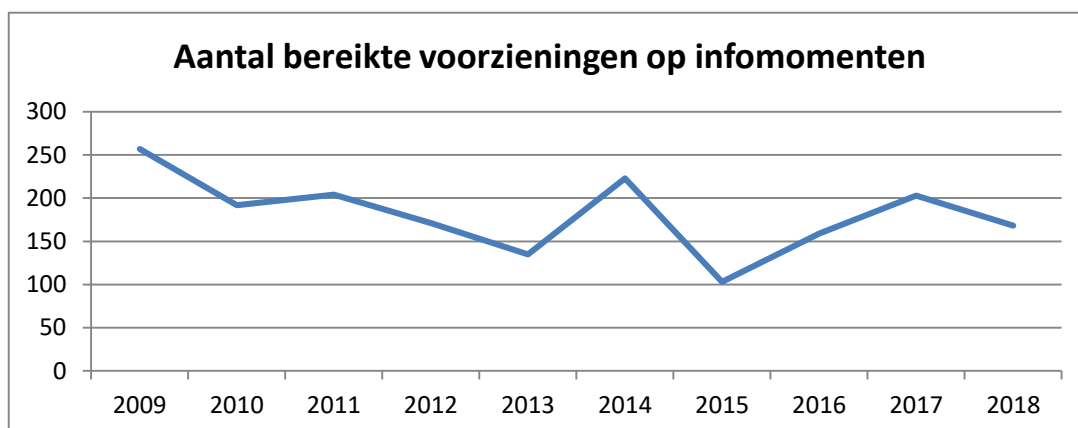
<i>Aantal geïnformeerde voorzieningen in 2018 (totaal van infosessies overlegmomenten op eigen initiatief en op vraag)</i>						
	Antw.	Limb.	O.-Vl.	Vl.-Br.	W.-Vl.	TOTAAL
Pers m Handicap	12	7	6	7	17	49
Geestelijke Gezondheidszorg	7	4	9	1	9	30
Bijzondere Jeugdzorg		8	6	5	9	28
Onderwijs	15	10	12	6	8	51
Thuiszorg		2				2
Algemeen Welzijnswerk		3	1		1	5
Andere	3					3
TOTAAL	37	34	34	19	44	168

In 2018 lag het aantal geïnformeerde voorzieningen op 168. De sectoren onderwijs en personen met een handicap toonden de grootste belangstelling voor de informatiesessies. Grafieken 9 en 10 tonen de evolutie van het aantal geïnformeerde voorzieningen in voorgaande jaren.

Grafiek 9

Grafiek 10

5.4.1.2. Informatiesessies voor land- en tuinbouwers

Tevens organiseerde Steunpunt Groene Zorg informatiesessies voor geïnteresseerde land- en tuinbouwers. Waar zich kansen aandienende gebeurde dit in samenwerking met gemeentelijke landbouwraden, eigen bewegingsstructuren en voorzieningen. Voor deze infosessies richt het steunpunt zich bijzonder op regio's waar er een duidelijk tekort is aan zorgboerderijen. (*Overzicht van infosessies voor land- en tuinbouwers in bijlage 3*)

5.4.1.3. Informatiesessies persoonsvolgende financiering voor land- en tuinbouwers

De invoering van het systeem van persoonsvolgende financiering riep bij heel wat zorgboerderijen vragen op. Velen vroegen zich af wat er voor hen nu zou veranderen.

Om een antwoord te bieden op deze vragen werd een infosessie uitgewerkt, op maat van de zorgboerderijen. De sessie bracht een toelichting over de principes van de persoonsvolgende financiering en over de mogelijke samenwerkingsvormen tussen zorgboerderijen en budgethouders.

De sessie werd in 6 regio's aangeboden en lokte 26 zorgboer(inn)en.
(Overzicht van infosessies voor land- en tuinbouwers in bijlage 3)

5.4.2. Vormingsactiviteiten

5.4.2.1. Vormingsbijeenkomsten met zorgboer(inn)en

In het najaar 2017 liep een reeks van vormingsbijeenkomsten voor zorgboer(inn)en over het thema 'Communicatie met con(takt)'. Voor de begeleiding van deze sessies deed SGZ beroep op vzw Zorg-Saam. Begin 2018 werden nog verscheidene bijeenkomsten van deze sessie georganiseerd. Alles samen (2017-2018) volgden 98 zorgboeren en –boerinnen deze vormingssessie.

In het najaar 2018 startte SGZ met een nieuw vormingsaanbod, dit keer onder het thema 'EHBB, Eerste Hulp bij Beperking'. Deze reeks liep door in het voorjaar 2019.

(Overzicht in bijlage 3)

5.4.2.2. Vormingsreeks voor zorgboerderijen met een collectief aanbod

In het kader van de ondersteuning van zorgboerderijen die willen inzetten op meer zorg, organiseerde SGZ een reeks van 3 samenkomsten. Elke reeks werd in 4 verschillende regio's, verspreid over Vlaanderen, aangeboden. De reeksen gingen van start in oktober 2017 en liepen door in het voorjaar 2018. De deelnemers moesten inschrijvingsgeld betalen.

(Overzicht van de sessies in bijlage 3)

5.4.2.3. Dagexcursie voor zorgboeren

De traditie van een jaarlijkse studiereis werd in 2018 aangehouden.

Op 30/08/2018 bezochten we drie zorgboerderijen in de regio Westhoek. De eerste bouwde reeds een gevarieerd collectief aanbod uit. Een tweede stop bracht ons bij het Dorpspunt Beveren-aan-de-Leie van waaruit we een bezoek brachten aan Carpe Diem, een kleinschalig wooninitiatief voor ouderen. Tenslotte bezochten we een ezelboerderij die zich nog maar vrij recent toelegt op een zorgaanbod. Er waren 45 deelnemers.

5.4.3. Evoluties in het vormings- en informatieaanbod

Steunpunt Groene Zorg organiseerde in 2018 81 vormings- en informatie-activiteiten. De 852 deelnemers waren samen goed voor 1.939 deelnemersuren.

Tabel 5

<i>Vormingsactiviteiten in 2018</i>				
	aantal	uren	dlns	dlnsuren
Infosessies HV	11	27,5	189	472,5
Info in voorzieningen	6	9	22	33
Protocolbespreking	9	13,5	39	58,5
Infosessies Lbers	4	6	66	99
Startersinfo ZB	6	15	33	82,5
Sessie Dromen ZB	4	10	52	130
Info LB PVF	6	15	26	65
Ervaringsuitw Zben	14	35	107	267,5
Klankbordgroep Zben	2	5	8	20
Ontmoetingsmoment Zben	1	2	50	100
Lerend Netwerk/vorming CA	12	36	57	171
Studiebezoeken	3	6	135	270
Presentaties internationaal netwerk	3	7,5	68	170
TOTAAL	81	187,5	852	1939

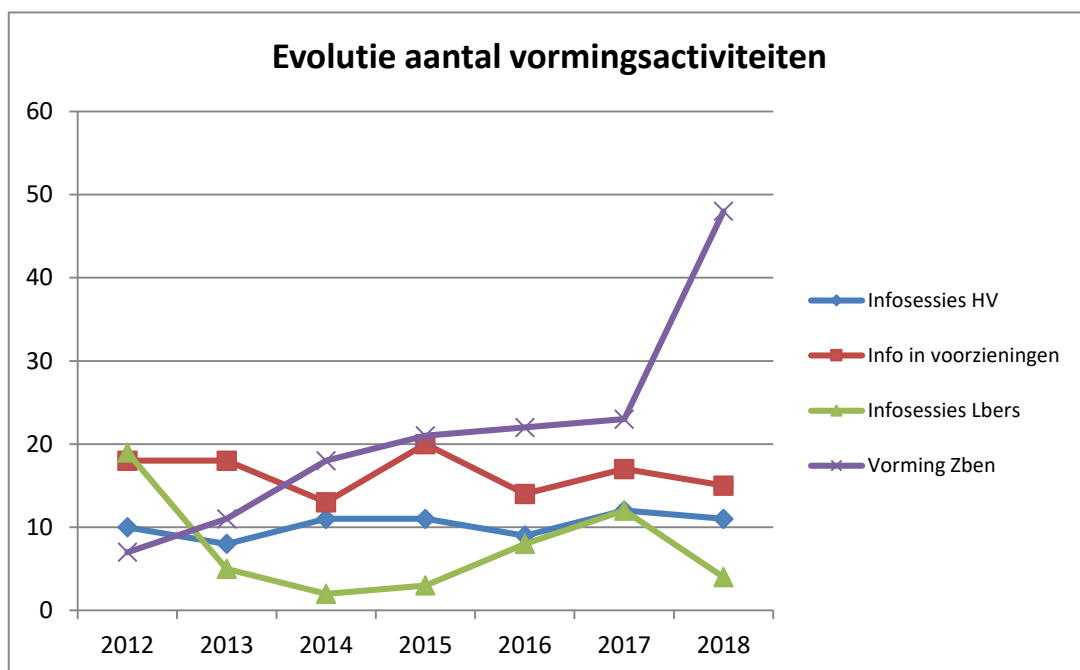
Grafieken 11 en 12 geven een beeld van de evolutie van de vormingsactiviteiten die Steunpunt Groene Zorg de laatste jaren organiseerde. Ze laten ons toe enkele conclusies te trekken over het vormings- en informatieaanbod van SGZ.

Het vormingsaanbod voor zorgboeren breidde in 2018 opnieuw verder uit. Enkele jaren geleden startten we met de jaarlijkse dagexcursie naar zorgboerderijen. In 2016 werd het aantal bijeenkomsten voor ervaringsuitwisseling uitgebreid. In 2017 startten we met de vormingsreeksen voor collectieve aanbieders en hielden we een 'Ronde van Vlaanderen' met de infosessies over de persoonsvolgende financiering. Dit aanbod werd het voorbije jaar aangevuld met de infosessie 'Dromen van een eigen zorgboerderij'. Deze sessie werd 4 maal georganiseerd. Ze kent een groot succes bij mensen die eraan denken om een zorgboerderij uit te bouwen. In deze sessie worden ze hierbij op weg geholpen en krijgen ze een overzicht van mogelijkheden, aandachtspunten en valkuilen bij de realisatie van hun droom. Ook de infosessie voor startende zorgboerderijen werd 6 keer georganiseerd. Deze sessie is bedoeld voor startende zorgboerderijen die gebruik willen maken van onze dienstverlening van matching. Voordat de consulent op screeningsbezoek gaat kan de zorgboerderij kennismaken met de verschillende doelgroepen en hun ondersteuningsbehoeften. Ook het werkingskader van de zorgboerderij komt uitvoerig aan bod. Een andere nieuwigheid waren de infosessies voor zorgboerderijen die hun aanbod rechtstreeks kenbaar willen maken via onze nieuwe website.

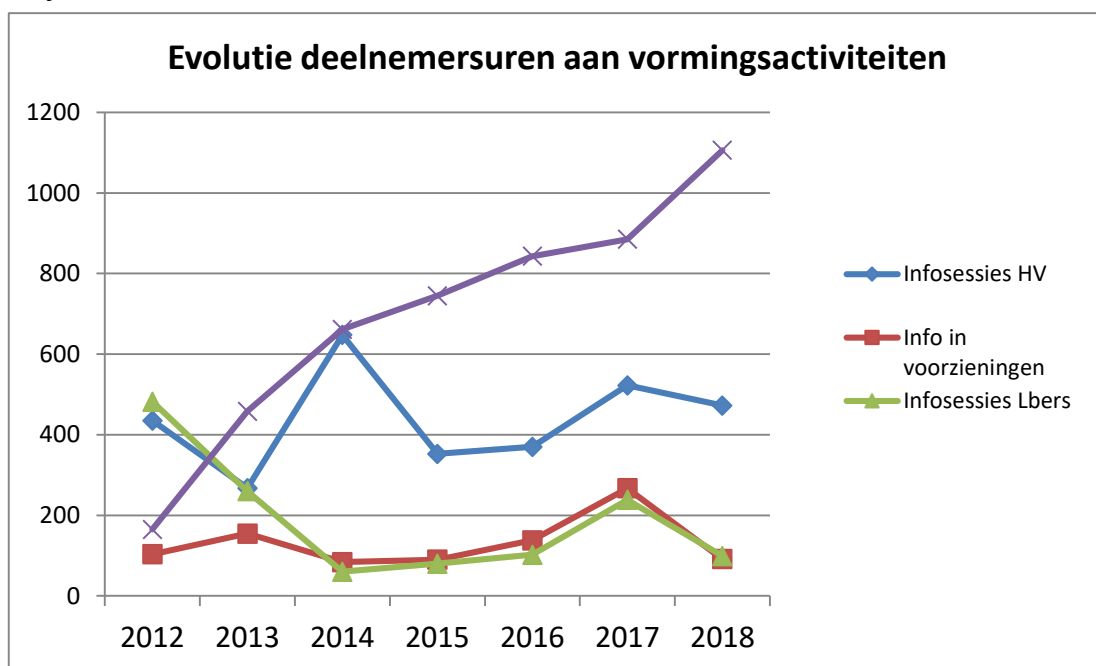
Grafiek 12 geeft aan dat de participatie van zorgboerderijen aan informatie- en vormingsactiviteiten blijft toenemen.

De verbreding van het informatie- en vormingsaanbod vertaalt zich niet in meer deelnemers aan onze vormingsactiviteiten (Grafieken 12 en 13). Ze zorgt vooral voor meer vorming op maat. Globaal kunnen we stellen dat het aantal vormings- en informatieactiviteiten toeneemt maar dat de participatie licht afneemt. Het aanbod oriënteert zich uitgesproken op startende en actieve zorgboerderijen. Het is vooral bij die laatste groep, de actieve zorgboerderijen, dat de participatiegraad afzwakt. Dat blijkt het meest uitgesproken uit de beperkte deelname aan de ervaringsbijeenkomsten.

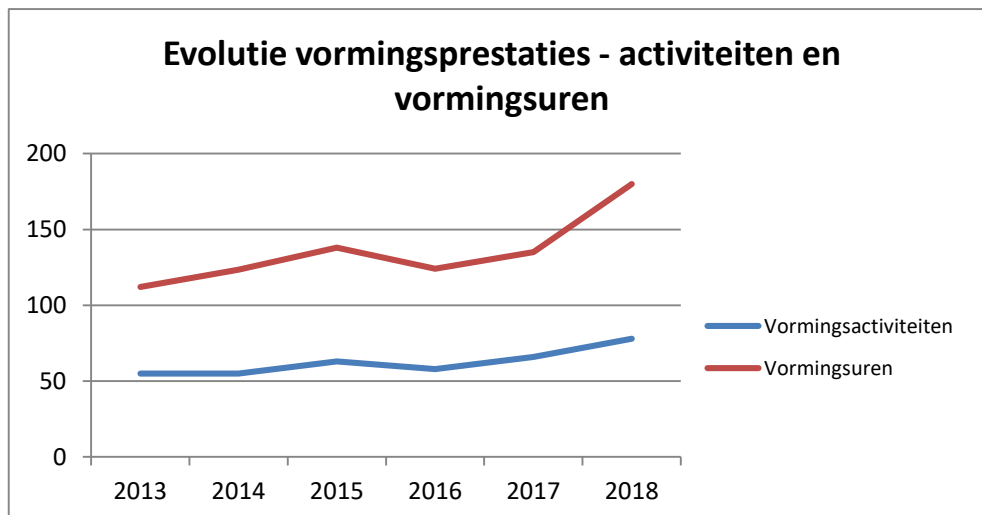
Grafiek 11

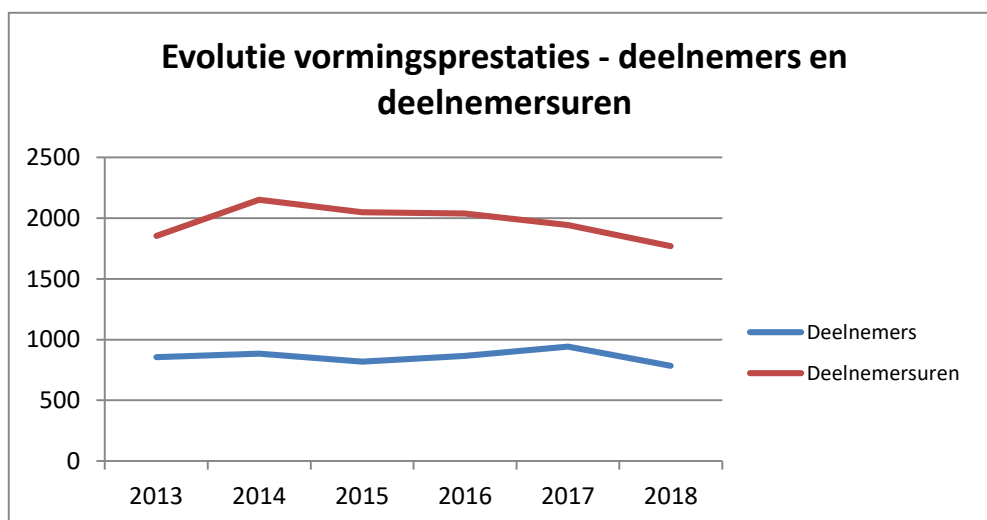
Grafiek 12

Grafiek 13

Grafiek 14

5.4.4. Ontsluiting van kennis via www.groenezorg.be

In 2018 werden 22.063 bezoeken op de site www.groenezorg.be geregistreerd. Dat is een stijging met 17% tegenover 2017. Er waren 15.089 unieke gebruikers (+18% tov 2017).

Bij 3.153 gebruikers duurden de sessies gemiddeld 3 tot 60 minuten (+14% tov 2017).

De gemiddelde bezoekduur bedroeg 2'40". Gemiddeld werden 3,2 pagina's per bezoek bekeken. Deze waarden bleven onveranderd tegenover 2017.

De meest bezochte pagina's zijn, net als in 2017,
Homepagina (27% van de paginaweergaven)
'Medewerkers' en 'Contact', samen (9%)
'Ik zoek een zorgboerderij als hulpverlener' (7%)
'Kaart van zorgboerderijen' (6%)
'Over zorgboerderijen' (6%)

'Ik zoek een zorgboerderij voor mezelf' (4%)

'Wat moet ik weten als startende ZB?' (3%)

5.4.5. E-zine

Van de elektronische nieuwsbrief werden twee edities verzonden. De eerste werd enkel naar de zorgboerderijen uit het netwerk verstuurd.

De nieuwsbrief is samengesteld uit korte nieuwsberichten met, waar mogelijk, een link naar de eigen website www.groenezorg.be. Nieuwsbrief en website worden op die manier in onderlinge afstemming opgebouwd. *(Overzicht van gepubliceerde nieuwsbrieven in bijlage 3)*

5.4.6. Bekendmaking

Voorstellingsfolder

De consultants van SGZ verspreiden de promotiefolder tijdens individuele contacten, bij informatie- en vormingsactiviteiten en via de promotiestand.

Banners

De drie banners, met hetzelfde beeld als op de voorzijde van de voorstellingsfolder, werden opgezet bij beurzen en manifestaties van Steunpunt Groene Zorg.

Pers en media

(Overzicht van persbijdragen over en media-aandacht voor Steunpunt Groene Zorg in bijlage 3)

Beurzen

(Overzicht van manifestaties waarop Steunpunt Groene Zorg aanwezig was met een informatiestand in bijlage 3)

Overzicht aantal aanmeldingen en matchings per provincie 2018

Vlaanderen	Aantal vragen	Ingetrokken	Afgewezen door SGZ	Geen aanbod	ZBO afgesloten
Antwerpen	181	50	1	11	116
Limburg	144	42	3	19	71
Oost-Vlaanderen	195	39	4	21	101
Vlaams-Brabant	149	46	1	8	90
West-Vlaanderen	208	56	4	3	145
Buiten Vlaanderen	1	-	-	-	-
Totaal	880	233	13	62	525

Overzicht aantal aanmeldingen en matchings per sector 2018

Vlaanderen	Aantal vragen	Ingetrokken	Afgewezen door SGZ	Geen aanbod	ZBO afgesloten
Jongerenwelzijn	88	25	4	13	45
Pers. m. Hand.	187	44	3	9	109
Geestel. Gezondheidszorg	103	28	0	5	60
Thuiszorg	30	8	0	0	20
Welzijn & Samenleving	25	7	1	0	17
Onderwijs	435	116	4	35	268
Andere	12	5	1	0	6
Totaal	880	233	13	62	525

Overzicht van aantal aanvragen en opgestarte samenwerkingsverbanden
per provincie en per sector 2018

Antwerpen	Aantal vragen	Ingetrokken	Afgewezen door SGZ	Geen aanbod	ZBO afgesloten
Jongerenwelzijn	12	4	-	1	7
Pers m Hand.	35	9	-	1	24
Geestel. Gezondheidszorg	18	4	0	1	12
Thuiszorg	6	2	0	0	4
Welzijn & Samenleving	10	3	1	0	6
Onderwijs	98	28	-	8	61
Andere	2	0	-	0	2
Totaal	181	50	1	11	116

Limburg	Aantal vragen	Ingetrokken	Afgewezen door SGZ	Geen aanbod	ZBO afgesloten
Jongerenwelzijn	10	2	1	4	3
Pers m Hand.	25	7	1	2	10
Geestel. Gezondheidszorg	12	5	0	2	5
Thuiszorg	17	3	0	0	12
Welzijn & Samenleving	4	0	-	0	4
Onderwijs	73	23	-	11	37
Andere	3	2	1	0	0
Totaal	144	42	3	19	71

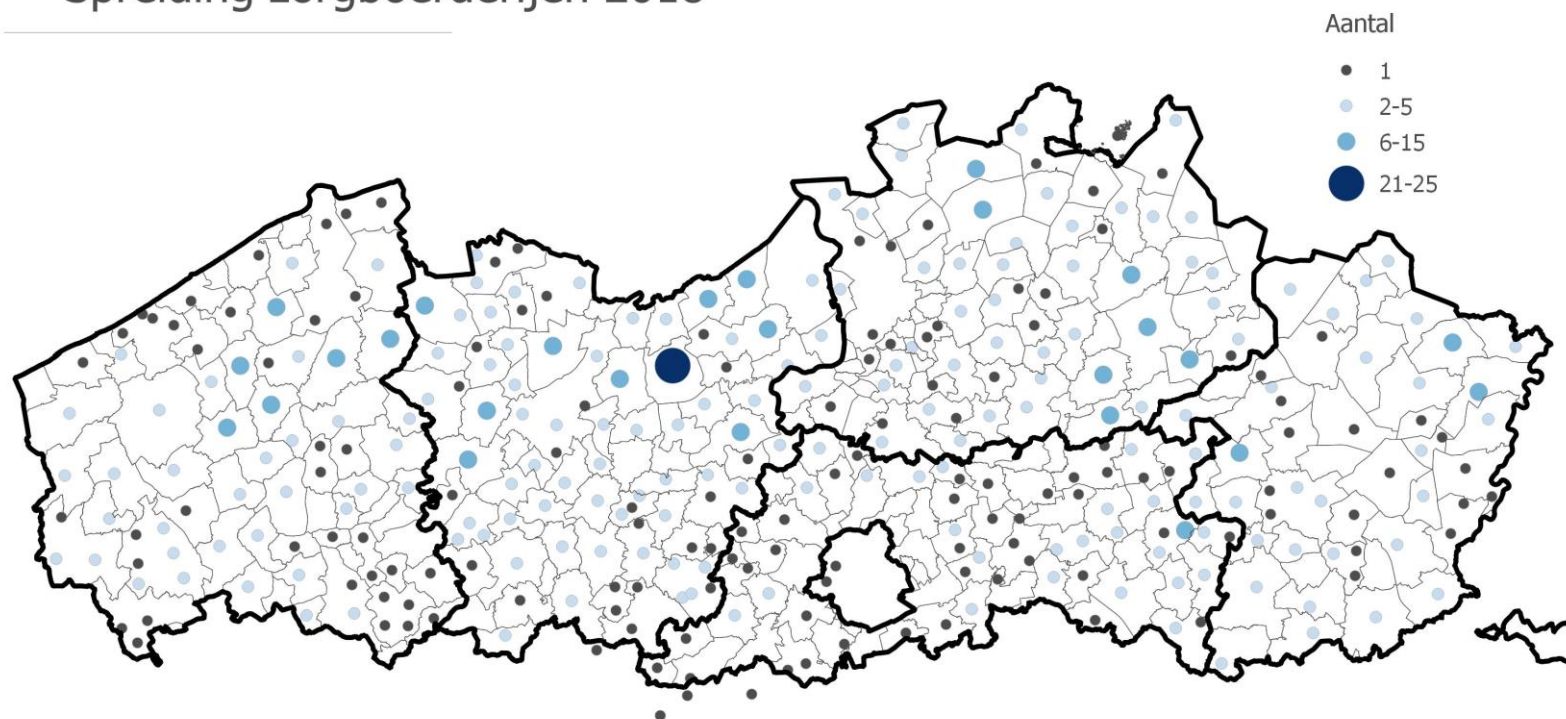
Oost-Vlaanderen	Aantal vragen	Ingetrokken	Afgewezen door SGZ	Geen aanbod	ZBO afgesloten
Jongerenwelzijn	31	7	2	8	13
Pers m Hand.	56	8	1	5	26
Geestel. Gezondheidszorg	22	5	0	-	9
Thuiszorg	-	0	0	0	0
Welzijn & Samenleving	3	1	-	0	2
Onderwijs	78	16	1	8	48
Andere	5	2	-	0	3
Totaal	195	39	4	21	101

Vlaams-Brabant	Aantal vragen	Ingetrokken	Afgewezen door SGZ	Geen aanbod	ZBO afgesloten
Jongerenwelzijn	15	7	-	-	8
Pers m Hand.	28	11	-	1	16
Geestel. Gezondheidszorg	21	5	0	2	13
Thuiszorg	6	3	0	0	3
Welzijn & Samenleving	6	3	-	0	3
Onderwijs	71	16	1	5	46
Andere	2	1	-	0	1
Totaal	149	46	1	8	90

West-Vlaanderen	Aantal vragen	Ingetrokken	Afgewezen door SGZ	Geen aanbod	ZBO afgesloten
Jongerenwelzijn	20	5	1	-	14
Pers m Hand.	43	9	1	-	33
Geestel. Gezondheidszorg	30	9	0	-	21
Thuiszorg	1	0	0	0	1
Welzijn & Samenleving	2	0	-	0	2
Onderwijs	112	33	2	3	74
Andere	-	0	-	0	0
Totaal	208	56	4	3	145

Buiten Vlaanderen	Aantal vragen	Ingetrokken	Afgewezen door SGZ	Geen aanbod	ZBO afgesloten
Jongerenwelzijn	1	-	-	-	1
Pers m Hand.	1	-	-	-	1
Geestel. Gezondheidszorg	-	-	-	-	0
Thuiszorg	-	-	-	-	0
Welzijn & Samenleving	-	-	-	-	0
Onderwijs	1	1	-	-	0
Andere	-	-	-	-	0
Totaal	3	1	-	-	2

Spreiding zorgboerderijen 2018

STEUNPUNT
Groene Zorg
VZW

Eigen data 2018
Zorgboerderijen, aantal per postcode

BIJLAGE 3

OVERZICHT VAN CONTACTEN EN ACTIVITEITEN

Verspreiding Nieuwsbrief Groene Zorg

- Op 27/07/2018 verstuurd we naar de zorgboerderijen uit het netwerk (1.044 e-mailadressen) een mailing met de aankondiging van komende activiteiten.
- De elektronische nieuwsbrief, verzonden op 13/11/2018 naar 4.579 e-mailadressen, werd door 36% van de ontvangers geopend. 36% daarvan klikte verder voor bijkomende informatie.

Overzicht van informatiesessies voor hulpverleners die door SGZ werden georganiseerd

- 13/3/2018 Roeselare, 12 dlns
- 03/05/2018 Oostmalle, 26 dlns
- 08/05/2018 Asse, 6 dlns
- 15/05/2018 Rapertingen, 20 dlns
- 22/05/2018 Lokeren, 20 dlns
- 19/06/2018 Roeselare, 16 dlns
- 23/10/2018 Roeselare, 20 dlns
- 06/11/2018 Messelbroek, 13 dlns
- 08/11/2018 Hasselt, 17 dlns
- 19/11/2018 Zingem, 25 dlns
- 06/12/2018 Roeselare, 14 dlns

Overzicht van informatiesessies die werden gegeven op vraag van organisaties, verenigingen of groepen geïnteresseerden

- 01/02/2018 vzw Aralea in Mikhof, Brasschaat, 2 dlns
- 17/05/2018 Groenproject atelierwerking activiteitencentrum Broeder Ebergiste Vurste, 2 dlns
- 21/06/2018 LTI Oedelem en CLB, rond problemen in samenwerking SGZ, 3 dlns
- 11/10/2018 BUSO Berkenbeek en CLB-medewerkers, Wuustwezel, 6 dlns
- 20/11/2018 Kans 'Samen tegen schooluitval', Brussel, 2 dlns
- 22/11/2018 DIO-team van Zonnestraal vzw, Lennik, 7 dlns

Overzicht van overlegmomenten ivm protocol SGZ

- 18/01/2018 De Okkernoot, Denderwindeke, VAPH, 3 dlns
- 05/03/2018 't Zwart Goor, Malle, VAPH, 4 dlns
- 07/06/2018 De Knoop, Waasmunster, Jongerenwelzijn, 2 dlns
- 23/08/2018 vzw Jeugdzorg Liaan, De Pinte, Jongerenwelzijn, 2 dlns
- 06/09/2018 Luein, Lochristi, Jongerenwelzijn, 5 dlns
- 21/09/2018 Mobiel Team Meetjesland, Zelzate, GGZ, 14 dlns
- 20/11/2018 Dienst Gastopvang Landelijke Thuiszorg, Thuiszorg, 1 dln
- 22/11/2018 BuSO De Dageraad Kortesseem en CLB, Onderwijs, 3 dlns
- 10/12/2018 OOOO De Waai en De Knoop, Eeklo, Jongerenwelzijn, 5 dlns

Overzicht van informatiesessies voor landbouwers

- 23/01/2018 Roeselare, opleiding NAC, 20 dlns
- 19/02/2018 Zwijnaarde, opleiding NAC, 15 dlns
- 08/05/2018 Ranst, vrijwilligers bosgroepen, 21 dlns
- 27/05/2018 Eeklo, ontmoetingsmoment met zorgboerderijen, 50 dlns
- 23/11/2018 Gooik, Groene Kring Oost-Pajottenland, 10 dlns

Overzicht van startersmodules voor kandidaat-zorgboerderijen

- 07/03/2018 Lochristi, 3 dlns
- 24/05/2018 Asse, 3 dlns
- 06/06/2018 Sint-Denijs-Westrem, 5 dlns
- 20/06/2018 Malle, 7 dlns
- 10/10/2018 Sint-Denijs-Westrem, 6 dlns
- 18/12/2018 Malle, 9 dlns

Overzicht van informatiesessies 'Persoonsvolgende financiering en zorgboerderij' voor land- en tuinbouwers

- 29/01/2018 Herentals, 3 dlns
- 07/03/2018 Asse, 1 dln
- 16/04/2018 Poesele, 7 dlns
- 30/05/2018 Leopoldsburg, 8 dlns
- 03/10/2018 Beernem, 2 dlns
- 05/12/2018 Bornem, 5 dlns

Overzicht van informatiesessies 'Dromen van een eigen zorgboerderij'

- 08/02/2018 Kampenhout, 15 dlns
- 08/05/2018 Geel, 9 dlns
- 14/06/2018 Sint-Denijs-Westrem, 18 dlns
- 29/11/2018 Sint-Denijs-Westrem, 10 dlns

Vormingsreeksen voor aanbieders van collectieve zorg

- 09/01/2018 kostprijsberekening, Passendale, 7 dlns
- 15/01/2018 marketing, De Pinte, 5 dlns
- 20/02/2018 marketing, Meensel-Kiezegem, 4 dlns
- 01/03/2018 dossiervorming, Laarne, 6 dlns
- 15/03/2018 dossiervorming, Meensel-Kiezegem, 2 dlns
- 20/03/2018 marketing, Passendale, 3 dlns
- 22/03/2018 dossiervorming, Malle, 6 dlns
- 28/03/2018 dossiervorming, Passendale, 6 dlns
- 04/06/2018 voorstelling website, Geel, 8 dlns
- 07/06/2018 voorstelling website, Tielt, 6 dlns
- 14/11/2018 voorstelling website, Tielt, 3 dlns
- 21/11/2018 voorstelling website, Geel, 1 dln

Overzicht van ervaringsuitwisselingsavonden

Thema "Communicatie met con(takt)" i.s.m. Zorg-Saam

- 11/01/2018 Meerhout, 9 dlns
- 11/01/2018 Passendale, 9 dlns
- 22/01/2018 Bree, 7 dlns
- 24/01/2018 Lokeren, 12 dlns
- 30/01/2018 Kortesseem, 5 dlns
- 05/02/2018 Malle, 6 dlns
- 21/02/2018 Maldegem, 10 dlns
- 28/02/2018 Aalst, 5 dlns

Thema "Eerste Hulp bij een Beperking"

- 19/11/2018 Passendaele, 7 dlns
- 04/12/2018 Meldert, 5 dlns
- 06/12/2018 Turnhout, 10 dlns
- 11/12/2018 Edegem, 8 dlns
- 11/12/2018 Lokeren, 11 dlns
- 13/12/2018 Aalst, 3dlns

Overzicht van andere vormingsactiviteiten voor zorgboerderijen

- 27/02/2018 Malle, startbijeenkomst project Vrijwilligersnetwerk in Groene Zorg, 4 dlns
- 27/05/2018 Eeklo, ontmoetingsdag voor zorgboerderijen georganiseerd i.s.m. Provinciaal Domein Huysmanshoeve Eeklo en Landelijke Gilden, 50 dlns
- 01/06/2018 Asse, presentatie voor onderzoekers van de Zuid-Koreaanse administratie voor plattelandsontwikkeling, 23 dlns
- 03/06/2018 Meerhout, presentatie voor ambtenaren van de Zuid-Koreaanse administratie voor plattelandsontwikkeling, 25 dlns
- 14/08/2018 Lichtaart, presentatie voor Zuid-Koreaanse landbouwers, 24 dlns
- 21/08/2018 Geel, focusgroep zorgboerderijen project Vrijwilligersnetwerk Groene Zorg, 4 dlns
- 30/08/2018 dagexcursie naar 3 zorgboerderijen in de Westhoek, 45 dlns

Overzicht van persbijdragen en mediareportages over Steunpunt Groene Zorg

- 02/02/2018 Ring TV, reportage met getuigenis van zorggast en zorgboer
- 14/02/2018 artikel Deze Week, 'Hier zijn geen vooroordelen', getuigenis zorgboerderij in het project Groene Zorg in de Vlaamse Rand
- Maart 2018 artikel Vrouwen met Vaart (zorgboerin Kim Van De Steene)
- Maart 2018 artikel Farm Café (zorgboerin Nathalie La Greca)
- April 2018 artikel in Tijdschrift voor Sierteelt (zorgboer Godrick Meuninck)
- April 2018 reportage Focus TV, in rubriek provinciedomein
- Juni 2018 reportage Clubmagazine van voetbalclub RC Genk (zorgboer Kellers), 'De kracht van Groene Zorg, met een vleugje blauw'
- 14/08/2018 Nieuwsbrief Onafhankelijk Leven, artikel 'met PVB naar de zorgboerderij'
- 29/08/2018 artikel Vilt, 'Nieuw type zorgboerderijen botst op grenzen'
- 29/08/2018 Facebookpagina Boerenbond 'Zorgboerderijen stappen mee in vernieuwend welzijnsbeleid'
- 07/09/2018 artikel Boer & Tuinder, 'Zorgboerderijen verruimen aanbod'
- 12/09/2018 reportage TV-Limburg, stage Minister Vandeurzen op zorgboerderij

- 21/09/2018 Boer en Tuinder, provinciale pagina West-Vlaanderen
- September 2018 PlattelandsTV, reportage zorgboerderij De Hoef in het kader van campagne 'Vrouwelijk Talent op het Platteland.
- 15/10/2018 Het Nieuwsblad, 'We zitten hier 's middags samen aan tafel als één familie'

Manifestaties waarop Steunpunt Groene Zorg aanwezig was met een informatiestand

- 03/06/2018 : Bemande stand op Meetjeslandse Schapendag (in de zoektocht van LG was er 1 vraag opgenomen over Groene Zorg)
- 16/09/2018 : Bemande stand op Dag Van De Landbouw (ZB Familie Buydens, Iddergem): 500 folders uitgedeeld + 5 ZB ontmoet. Banner SGZ werd ook door Minister Joke Schauwvlieghe opgemerkt.
- 01/12/2018 promotiestand met banner op Contactdag netwerkeducatie provincie Limburg (provinciaal natuurcentrum)

Overzicht van studiedagen waaraan Steunpunt Groene Zorg heeft deelgenomen

- 15/01/2018 Infosessies Ons, DGPR en Fishing (Willem)
- 29/01/2018 Infosessie Werk- en Zorgtrajecten, Leuven (Willem)
- 07/02/2018 Infosessie Werk- en Zorgtrajecten, Gent (Els en Mieke)
- 21/02/2018 studie-avond trefpunt Zorg (Els)
- 15/03/2018 Provinciale Netwerkdag Antwerpen Warme Overdracht (Annelies en Nele)
- 17/04/2018 Vorming over autisme vanuit Het Raster met zorgboerderij De Wilder, Erps-Kwerps
- 31/05/2018 studiedag ICF in Brugge (instrument dat gebruikt wordt door AMA-aanbieders)
- 13/09/2018: vorming rond werken met vrijwilligers ifv het project vrijwilligers in Antwerpen (Socius) (Nele en Katlijn)
- 19/10/2018 vorming Socius 'werken met vrijwilligers voor beginners' (Katlijn en Nele)
- 23/10/2018 studiedag Terra Therapeutica 'Betekenisvolle groenactiviteiten binnen de ouderenzorg', met voorstelling van het nieuwe Praktijkboek Tuintherapie. (Annelies)
- 27/11/2018 vorming gedragsgericht-interviewen door TM voor het hele team SGZ
- 01/12/2018 contactdag Netwerk Educatie Groen maakt Gezond: standje op netwerkmarkt – Universiteit Hasselt Diepenbeek (Annelies)

Andere externe contacten

- 30/01/2018 Werkgroep Schoolexterne initiatieven Limburg, Lommel.
- 08/02/2018 Boer op Toer in Merksplas
- 26/04/2018 provinciale landbouwkamer West-Vlaanderen
- 7/06/2018 trefpunt provincie
- 28/08/2018: overleg met coördinator van Gipso ter kennismaking en verkenning van mogelijkheden tot samenwerking
- 23/10/2018 bijeenkomst Arbeid en Vorming in Zoersel met verschillende voorzieningen: PC Bethanië (3); Monikkenheide (1), KINA (1), OLO (1), GTB (1), Kringwinkel (1) en 1 gemeenteraadslid van Zoersel.

BIJLAGE 4

Lijst van gebruikte afkortingen

ACW	Accueil Champêtre en Wallonie
AW	Algemeen Welzijnswerk
BJZ	Bijzondere jeugdzorg
DIns	Deelnemers
DLV	Departement Landbouw en Visserij
FOD WASO	Federale Overheidsdienst Wergelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
HV	Hulpverlener
L&T	Land- en tuinbouw
NIS	Nationaal Instituut voor de Statistiek
Nt-sub	Niet-subsidiabele zorgboerderij
OKW-S	Omgevingskwaliteit door Samenwerking
Ond	Onderwijs
OPZ	Openbaar Psychiatrisch Ziekenhuis
PAB	Persoonlijk Assistentiebudget
PVB	Persoonsvolgend budget
PVF	Persoonsvolgende financiering
PDPO	Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling
PmH	Personen met een handicap
PVB	Persoonsvolgend Budget
SGZ	Steunpunt Groene Zorg vzw
Subs	Subsidiabele zorgboerderij
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VZW	Vereniging zonder winstoogmerk
VTE	Voltijdse equivalent
ZB	Zorgboerderij
ZBO	Zorgboerderijovereenkomst